Prof. ECATERINA DIONISIE

CAIET DE GRAMATICĂ A LIMBII ROMÂNE

NOȚIUNI ȘI EXERCIȚII APLICATIVE DE VOCABULAR ȘI SINTAXĂ A PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

CLASA a VIII - a

EDITURA ALUTUS-D

Prof. ECATERINA DIONISIE

CAIET DE GRAMATICĂ A LIMBII ROMÂNE

NOŢIUNI ŞI EXERCIŢII APLICATIVE DE VOCABULAR ŞI SINTAXĂ A PROPOZIŢIEI ŞI A FRAZEI

CLASA a VIII-a

EDITURA ALUTUS-D
BUCUREŞTI – 1998

Scanned with OKEN Scanner

© EDITURA ALUTUS-D

ISBN: 973-96420-1-2

Scanned with OKEN Scanner

I. VOCABULARUL (LEXICUL)

ACTUALIZAREA CUNOŞTINŢELOR

1. Definiţia: Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă formează ***vocabularul (lexicul)*** acelei limbi.

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului.

El are
- ***o formă*** (înveliş sonor)
- ***unul*** sau ***mai multe sensuri*** (conţinut semantic)
  - ↓ cuv. monosemantic
  - ↓ cuv. polisemantic

Limba română are un lexic bogat, numără peste 120.000 de cuvinte.

Limba este un organism viu, se schimbă mereu ca urmare a schimbărilor din societate.

2. Mijloace de îmbogăţire a lexicului:

- ***interne***
  - ***derivarea*** → formarea de cuvinte noi cu ajutorul sufixelor şi al prefixelor:
    cărticică, înveselit
    ↓ sufix. ↓ prefix. ↓ sufix
  - ***compunerea*** → formarea de cuvinte noi din două sau mai multe cuvinte existente independent în limbă.
    Ea se realizează prin:
    - ***contopire (sudare):***
      despre = de + spre
    - ***alăturare***
      - cu cratimă: Târgu-Mureş, ciuboţica-cucului
      - fără cratimă: de la, ca să, Curtea de Argeş
    - ***abreviere:***
      a) din iniţiale: S.N.C.F.R. = *S*ocietatea *N*aţională a *C*ăilor *F*erate Române
      b) din iniţiale şi fragmente de cuvinte sau cuvinte întregi:
      TAROM = *T*ransporturile *A*eriene *R*omâne
      ROMARTA = Arta Românească

continuare în pag. 4

Scanned with OKEN Scanner

urmare din pag. 3

c) din fragmente de cuvinte unite:
ROMTELECOM = *Telecomunicaţiile Române*

schimbarea valorii gramaticale (conversie)

Aici este un adverb de loc.
↓
adv. cu valoare substantivală
Tânărul are vigoare fizică.
↓
adj. cu valoare substantivală
Doi sunt prietenii mei.
↓
numeral cu valoare substantivală
A doua fată îmi este cunoscută
↓
numeral cu valoare adjectivală.
Aşa fapte sunt de lăudat.
↓
adv. cu valoare adjectivală
Copiii suferinzi trezesc compasiune.
↓
v. la gerunziu cu valoare adjectivală
Deasupra casei plutesc nori plumburii.
↓
adv. cu valoare de prepoziţie

externe: împrumutul

- ***direct*** (pe cale orală, în vechime) din limbile slavă, maghiară, turcă, greacă.
- ***indirect*** (pe cale cultă) din limbile franceză, italiană, germană, engleză, latină.

Cuvintele noi, împrumutate, în general, din alte limbi se numesc ***neologisme.***

Exemple: a colabora, prozaic, mixaj (din franceză);
mitralieră, longitudine, brio (din italiană);
extemporal, fasung, geopolitică (din germană);
bridge [brigi], gangster, gentleman [gentlmen] (din engleză);
provincie, a promova, frontispiciu (din latină).

Scanned with OKEN Scanner

3. Categorii lexicale după legătura dintre forma şi sensul cuvintelor:

a) ***sinonime*** → cuvinte cu <u>formă diferită</u> dar cu <u>acelaşi înţeles.</u>
Exemple: mostră = model, probă, eşantion
precis = exact, fix, lămurit, clar, limpede

b) ***antonime*** → cuvinte cu <u>formă diferită</u> şi <u>înţeles opus.</u>
Exemple: exact/inexact
etern/efemer

c) ***omonime*** → cuvinte cu <u>aceeaşi formă,</u> dar cu <u>mai multe sensuri diferite.</u>

Exemple: *banc*
- ridicătură de nisip
- grup de peşti
- masă pe care sunt montate dispozitive
- glumă, anecdotă

barem
- tabel conţinând calcule gata făcute
- normă pentru calificarea într-o competiţie

d) ***cuvinte polisemantice*** → cuvinte cu <u>aceeaşi formă</u> şi cu <u>mai multe sensuri înrudite,</u> dependente de context.
Exemplu:

a lua
- *a cumpăra:* Îmi iau un costum nou.
- *a-şi însuşi un obiect străin:* Hoţii i-au luat tot din casă.
- *a cuceri:* Cetatea le-a fost luată cu forţa.
- *a încasa:* Tata a luat salariul ieri.
- *a se căsători:* Fratele meu o ia pe Mirela.
- *a ironiza:* Colegul meu mă ia peste picior.
- *a ucide:* I-a luat viaţa.

e) ***paronime*** → cuvinte cu <u>formă aproape identică,</u> dar <u>cu sensuri diferite.</u>
Exemplu: complement/compliment
prepoziţie/propoziţie

Scanned with OKEN Scanner

4. Structura lexicului după frecvenţa şi valoarea întrebuinţării cuvintelor

vocabularul fundamental (vocabularul de bază, fondul principal lexical)

Cuprinde cuvintele cunoscute şi folosite de către toţi vorbitorii.

Numără aproximativ 1.500 de cuvinte.

masa vocabularului

Cuprinde cuvinte cunoscute în anumite regiuni sau de către unele grupuri de vorbitori.

Numără cele mai multe cuvinte (restul, de la 1.500 la peste 120.000).

Din masa vocabularului fac parte:

a) ***arhaismele*** → cuvinte vechi, ieşite din uz: *paharnic, stolnic*, etc.

b) ***regionalismele*** → cuvinte specifice unei anumite zone a ţării: *păcurar, cucuruz*, etc.

c) ***neologismele*** → cuvinte noi, obţinute prin împrumuturi sau prin creaţii interne şi cunoscute de oamenii cultivaţi: *spirit, virtute, nerentabil, întrevedere*, etc.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Scrieţi cinci cuvinte monosemantice din domeniul matematicii.

.....arc, arc, ori.....

2. Alegeţi, din vocabularul fundamental, trei cuvinte polisemantice şi trei cuvinte omonime. Demonstraţi, prin exemple, sensurile lor.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

3. Alcătuiţi câte trei diminutive cu următoarele sufixe diminutivale: -aş, -ică, -işor, -iţă.

iepuraş, drăgăloş, copilaş; mică, fetică, rămurică; lănţişor, mărişor; iediţă, fetiţă, bubiţă

4. Scrieţi câte trei augmentative formate cu sufixele: -an, -oi, -andru, -oaie.

băieţan, băiţoi, băieţandru, căsoaie

. . . . . .

5. Alcătuiţi substantive derivate cu sufixe de la cuvintele: a identifica, a cinsti, a mulţumi, a răpi, a ratifica, harnic, priceput, lucid, pudic, suprem. Subliniaţi sufixele folosite.

. . . . . .

. . . . . .

6. Formaţi adjective derivate cu sufixele: -ist, -tor, -iu, -os, -eţ.

. . . . . .

7. Derivaţi verbe de la următoarele interjecţii: bâz! clonc! cirip!, poc! fâş! Subliniaţi sufixele.

. . . . . .

8. Derivaţi, cu ajutorul sufixelor, adverbe de la următoarele cuvinte: tânăr, oltean, ştrengar, an, a viteji, a munci, a copilări.

. . . . . .

. . . . . .

9. Alcătuiţi familiile lexicale ale cuvintelor de mai jos, subliniaţi radicalul şi încercuiţi sufixele şi prefixele fiecărui cuvânt derivat.

prieten	semn	lanţ	(a) scrie
a împrieteni	a semna	lănţişor	scriere
prietenie	însemna	lănţui	rescrie
împrieteni	semnătură	deslănţui	transcrie
reîmprieteni	resemna		scrutor
	desemna		

10. Subliniaţi prefixele şi sufixele în următoarele cuvinte:
neîmblânzit, redobândit, reîmpachetat, nemontat, desfacere, reîncarnare, imaturitate, răstălmăcire, răzbatere, discontinuitate, imprecizie, inaccesibilitate, ilegal, semipreparat, contrafăcut, subteran, transfăgărăşan, intracelular, reevaluare, premeditare.

11. Scrieţi cât mai multe cuvinte derivate cu prefixele neologice: anti-, post-, supra-, hiper-, extra-.

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

12. Subliniaţi numai cuvintele derivate:

amic, amical, colos, mănos, fălos, normal, anormal, inel, inelat, inegal, egal, imoral, moral, imatur, matur, seminar, (a) semineriza, (a) cumpăra, răscumpărat, (a) încălzi, reîncălzit, păianjen, păienjeniş, (a) împăienjeni, (a) aproba, aprobat, dezaprobat, şurub, (a) înşuruba, deşurubat, echipă, echipier, coechipier, (a) zice, (a) prezice, prezicere, blând, blândeţe, (a) îmblînzi, neîmblânzit, groază, (a) îngrozi, grozăvie, autograf, autoservire, microscop, polifonie, eufonie.

13. Explicaţi, după modelul dat, cum s-au format cuvintele de mai jos:

nemaivăzut, douăzeci şi patru, (a) binecuvînta, trosc-pleosc, radiojurnal, nou-născut, baba-oarba, Vârful cu Dor, O.Z.N., DEX.

Model:

dinspre = prepoziţie compusă prin contopire din: *din* (prepoziţie) + *spre* (prepoziţie)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Scrieţi câte o propoziţie în care să folosiţi formele de G-D., articulate cu articol hotărât, ale următoarelor cuvinte compuse:

floare-de-colţ, prim-ministru, primăvară, fărădelege; Câmpulung, Bistriţa-Năsăud

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15. Construiţi enunţuri în care cuvintele <u>cea</u>, <u>una</u>, <u>roşu</u>, <u>maiestuos</u>, <u>bine</u> să aibă valori morfologice diferite.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16. Găsiţi dubletele neologice ale cuvintelor subliniate în sintagmele:

comportament <u>copilăros</u>, <u>prieten credincios</u>, <u>om încrezut</u>, stă <u>singuratic</u>, minte <u>pătrunzătoare</u>, <u>autoritate morală</u>, se poartă <u>binevoitor</u>, îl <u>supără</u>, i-a adus o <u>jignire</u>, este <u>lipsit de originalitate</u>, <u>a reunit</u> grupurile.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

17. Derivaţi, cu ajutorul sufixelor, adjective de la următoarele neologisme: a incita, a tergiversa, a inhiba, a ridiculiza, moleculă, monument, sentiment, glob, gimnaziu, dictator, regret.

.....

.....

18. Folosindu-vă de un dicţionar, trasaţi o linie peste formele incorect scrise ale neologismelor de mai jos:

sandviş, sendviş, sandvici, spray, sprai, şprai, şprei, sprint, şprinţ, şprint, corigent, corijent, stalagmită, stalacmită, revelion, reveion, maiestuos, majestos, maiestos, completare, complectare, sesizare, sezizare, seziune, sesiune, serviciu, servici, itinerariu, intinerariu, intendent, itendent, xerox, xeros, yankeu, iancheu, ioghin, yoghin, ştand, stand, spagat, şpagat, surfing, sarfing, pireu, piure.

Scanned with OKEN Scanner

19. Consultând un dicţionar de neologisme, aflaţi sensul şi alcătuiţi câte o propoziţie cu cuvintele: manager, spleen, speech, pick-up, pietate, afabil, infidel, infatuat, sponsor, spontan, sporadic, perspectivă, pertinent, senectute, obtuzitate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

20. Scrieţi sinonime neologice pentru cuvintele:

ciudat = ...

sigur = ...

reţinere = ...

retoric = ...

prefăcut = ...

câştig = ...

a şovăi = ...

a necinsti = ...

21. Construiţi enunţuri cu antonimele următoarelor cuvinte: optimism, esenţial, opac, a lega, organic, decent.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

22. Exemplificaţi, prin cel puţin două enunţuri, omonimia cuvintelor: bob, râs, sol.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

23. Scrieţi câte un enunţ scurt din care să rezulte că aţi înţeles diferenţa semantică existentă între dubletele lexicale: fascicul şi fasciculă, final şi finală, garderob şi garderobă, program şi programă, pantomim şi pantomimă.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

24. Alcătuiţi scurte enunţuri cu fiecare dintre perechile de paronime de mai jos:
ineligibil/inteligibil; cauzal/cazual; raţie/raţiune; petrolier/petrolifer; a releva/a revela

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

25. Indicaţi, prin trasarea unei linii peste termenul necorespunzător, care este paronimul potrivit în următoarele contexte:

a) Decizia luată a fost absolut arbitrară/arbitrală.
b) Într-o reuniune familiară/familială ne simţim bine.
c) Industria noastră carbonieră/carboniferă este în regres.
d) Transportul petrolier/petrolifer este efectuat cu mare grijă.
e) Primirea făcută a fost glacială/glaciară.
f) Este o creaţie originală/originară.

26. Scrieţi sinonimele literare ale următoarelor arhaisme:

a slobozi = ... ; a purcede = ... ;
iscoadă = ... ; saltimbanc = ... ;
armie = ... ; surlă = ... ;
a îmbla = ... ; a împle = ... ;

26. Găsiţi sinonimele literare ale următoarelor regionalisme:

cofă = ... ; perje = ... ;
colb = ... ; barabulă = ... ;
clop = ... ; harbuz = ... ;
tină = ... ; ticăit = ... ;
dulamă = ... ; dugliş = ... ;

CUNOŞTINŢE NOI

1. Vocabularul fundamental (fondul principal lexical)

Caracteristici:

1. Cuprinde noţiuni fundamentale (circa 1.500 de cuvinte).
2. Cuvintele au vechime şi stabilitate mare.
3. Sunt cunoscute şi utilizate de către toţi vorbitorii.
4. Au frecvenţă şi circulaţie mare.
5. Au mare capacitate de derivare, de compunere şi de a intra în locuţiuni şi expresii.
6. Au valori polisemantice.
7. Mai mult de jumătate (60–66%) sunt de origine latină.
8. Numesc obiecte de primă necesitate: alimente, părţi ale corpului, grade de rudenie, animale şi păsări, plante şi fructe, culori, zilele săptămânii, anotimpurile, lunile anului, elemente cosmice, acţiuni importante, însuşiri, nume de instrumente etc.
9. Ca părţi de vorbire, cele mai multe sunt substantive, articole, pronume, prepoziţii, conjuncţii, numerale, verbe de bază (a fi, a avea, a vrea, a mânca, a bea, etc.).

2. Masa vocabularului

Caracteristici:

1. Cuprinde marea majoritate a lexicului (90%).
2. Reprezintă partea cea mai mobilă (se schimbă uşor).

Scanned with OKEN Scanner

3. Cuvintele aparţin celor mai diferite domenii.
4. Nu sunt cunoscute de către toţi vorbitorii.
5. Utilizarea lor este limitată la o anumită profesie, grup social, la un anumit timp sau teritoriu.

Cuprinde:

- ***arhaisme:*** paharnic, logofăt, pârcălab, etc.
- ***regionalisme:*** făgădău (han), curechi (varză), zăplaz (gard)
- ***neologisme:*** mesager, abis, celest, etc.
- ***termeni tehnico-ştiinţifici*** → cuvinte de specialitate, proprii ştiinţei şi tehnicii: laser, lexic, atom, moleculă, microscop, hidroameliorații, etc.
- ***termeni de jargon*** → cuvinte şi expresii de provenienţă străină folosite de vorbitori cu scopul de a impresiona pe interlocutori: monşer, papaia, bonsoar, etc.
- ***termeni de argou*** → limbaj „secret" creat şi utilizat de grupuri restrânse de vorbitori cu scopul de a nu fi înţeleşi de alţii: mititica (închisoare) bistari (bani), mişto (frumos), şase (atenţie!), profi (profesori); etc.
  Există argoul deţinuţilor, al răufăcătorilor, al militarilor, al elevilor, etc.
- ***expresii idiomatice*** → îmbinări fixe de cuvinte cu sens unitar: a o lua la sănătoasa (a fugi), a se da de-a rostogolul (a se rostogoli), etc.

Observaţie: O vorbire îngrijită evită:
a) *construcţiile tautologice* → utilizarea a doi termeni care au acelaşi radical (începe de la început, a finalizat în final lucrarea, etc.).
b) *pleonasmul* → folosirea, în acelaşi context, a doi termeni care au acelaşi sens: babă bătrână, cobori în jos, avansează înainte, etc.

3. Sensul cuvintelor

a) ***Sensul de bază*** → sensul general, obişnuit, cunoscut de către toţi vorbitorii.
Trezeşte în mintea vorbitorilor imaginea obişnuită a unui obiect, a unei acţiuni sau însuşiri.
Este sensul cel mai important al cuvântului.
b) ***Sensul secundar*** → sensul folosit mai rar, mai puţin cunoscut de către vorbitori, variantă a sensului de bază pornind de la un element de asemănare.
Este dependent de context.

Exemple: ***a bate***

- *sensul de bază:* Unii părinţi îşi bat copiii neascultători.
- *sensul secundar:* Becul nu bate până acolo.

Scanned with OKEN Scanner

dinte
- *sensul de bază*
  I s-a extras un dinte.
- *sensul secundar*
  Fierăstrăului i s-a rupt un dinte.

c) ***Sensul figurat*** → sensul nou, neobişnuit, întâlnit în figurile de stil (tropi): metafore, epitete, comparaţii, personificări, etc.

Exemple:

a zâmbi
- *sens propriu (de bază sau secundar):*
  Copilul i-a zâmbit mamei.
- *sens figurat:*
  Soarele ne zâmbeşte printre nori.

inimă
- *sens propriu:*
  A suportat o operaţie la inimă.
- *sens figurat:*
  Frumoasa i-a furat inima băiatului.

4. Evoluţia sensului cuvintelor

a) Schimbări de sens prin:

lărgirea sensului

Ex. masă = *mobilă*, dar şi
- *mâncare*
- *mic dejun, prânz, cină*
- *ospăţ, banchet*
- *marcarea timpului (înainte de masă, după masă)*

restrângerea sensului

Ex: a cerşi
- *sensul vechi:*
  a cere orice
- *sensul actual:*
  a cere de pomană

înlocuirea sensului vechi cu unul nou

Ex: mişel
- *sens vechi:*
  sărac, sărman, nenorocit
- *sens nou:*
  laş, trădător, josnic

îmbogăţirea sensului de la sensul de bază la cel secundar:

Ex. limbă
- *sens propriu, de bază:*
  organ al vorbirii, sistem de comunicare între oameni
- *sensuri secundare:*
  limba ceasului, a pantofului, a cuţitului, a focului, etc.

Scanned with OKEN Scanner

5. Sensul cuvintelor în context

Unele cuvinte *au mai multe sensuri;* sunt cuvinte ***polisemantice*** sau ***omonime.*** Unul sau altul dintre sensurile lor nu se pot stabili *decât în funcţie de context.*

Ex: ochi
- Mi-a intrat ceva în ochi.
- Paharul e plin ochi.
- Un nufăr a crescut într-un ochi de apă.
- Am mâncat un ou ochi.

Tot astfel de cuvinte al căror sens depinde de context sunt: carte, bancă, dinte, a face, a fierbe, a zbura, etc.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Demonstraţi, prin exemple, diferitele sensuri ale cuvintelor: limbă, bandă şi masă.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Subliniaţi elementele de jargon din textele:

a) „Când şedea el sus la masă cu măriile-lor, cu protipendada şi cu evgheniştii ăi mai simandicoşi, cântau jos pe sub ferestre meterhanele şi jucau soitarii pentru petrecerea isnafilor ş-a prostimii."

(I. L. Caragiale)

b) „Sunt nişte slujitori de la curte: vin în goană cu naltă poruncă să-l ducă napristan la Craiova."

(I. L. Caragiale)

c) „– Nu se poate... Nu ştii vorba neamţului? ...Alle guten Dinge...
– sind drei...!

(I. L. Caragiale)

3. Scrieţi, din piesele de teatru ale lui V. Alecsandri, zece elemente de jargon.

.....

.....

4. Utilizaţi în trei enunţuri termeni argotici din limbajul elevilor.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

5. Alcătuiți trei enunțuri în care să folosiți termeni tehnico-științifici.

.....

.....

.....

6. Construiți câte un enunț prin care să exemplificați sensul de bază, sensul secundar și sensul figurat al cuvintelor foc și codru.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Scrieți câte un enunț în care cuvintele vis și sălbatic să fie, pe rând, epitete, comparații și metafore.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Demonstrați, prin exemple, diferitele sensuri ale cuvintelor a veni și a face.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Subliniați sensurile figurate ale cuvintelor oglindă și toamnă din enunțurile:

Mă privesc în oglindă. Am ajuns în toamna vieții. Oglinda ochilor și-a pierdut din strălucire.

În această toamnă împlinesc jumătate de secol.

Când mă gândesc la copilăria mea, îmi apare în față oglinda satului meu natal cu toamnele lui îmbelșugate.

10. Subliniați cuvintele folosite cu sens figurat în:

a) „Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,

Scanned with OKEN Scanner

Cu podoaba zdrenţuită
Tremură pe câmp porumbul."

(O. Goga)

b) „Apele curg la vale, munţii urcă spre cer, culorile lumii sunt vii, iar zvonurile ei clare. Mesteceni ard, asemeni unor lumânări albe, în enorma catedrală a pădurilor."

(Geo Bogza)

c) „Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
Târâesc încet ca grieri
Printre negre, vechi zidiri."

(M. Eminescu)

11. Scrieţi o compunere de cel puţin zece rânduri în care să folosiţi sensurile proprii, dar şi figurate ale cuvintelor: floare, pădure, flacără, împărăţie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

II. SINTAXA

Este partea gramaticii care studiază regulile îmbinării *cuvintelor în propoziţii* şi a *propoziţiilor în fraze:*

1. PROPOZIŢIA

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţie: Comunicarea cu *un singur predicat.*

2. Felul

- ***după scopul comunicării***
  - ***enunţiativă*** (transmite informaţii)
    - ***propriu-zisă:*** Mergem la şcoală. E foarte bine acolo!
    - ***optativă:*** Aş merge la şcoală. Bătu-te-ar norocul!
    - ***imperativă:*** Mergi la şcoală! Vino să te odihneşti. (intonaţia imperativă este atenuată)
  - ***interogativă*** (cere informaţii)
    - ***propriu-zisă:*** Ai fost ascultat azi?
    - ***optativă:*** Ai dori o prăjitură?
    - ***exclamativă (afectivă):*** Ai plecat singur?!
- ***după aspectul verbului care exprimă predicatul***
  - ***afirmativă:*** P.v. Eu studiez zi de zi.
  - ***negativă:*** P.v. El nu studiază zi de zi.
- ***după alcătuire (structură)***
  - ***simplă*** → are numai părţi principale: subiect (S.), predicat (P.)
    P.v. S.
    A început şcoala.
  - ***dezvoltată*** → are şi părţi secundare: atribut (A.) şi complement (C.)
    S. A. P.v. C. A.
    Păsările călătoare au plecat în ţările calde.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:

Propoziţiile îmbinate în frază (nu cele independente) se mai clasifică în:
- ***principale*** (au înţeles deplin);
- ***secundare (subordonate)*** (înţelesul lor depinde de înţelesul altor propoziţii)

3. Raportul dintre părţile de propoziţie

- ***de coordonare,*** prin: (între părţi de propoziţie de acelaşi fel)
  - *juxtapunere* (alăturare) Copilul este atent, talentat, silitor.
  - *conjuncţii:* Are o voce limpede şi melodioasă.
- ***de subordonare,*** prin: (între părţile secundare şi cuvintele pe care acestea le determină)
  - *prepoziţii:* Are gânduri mari pentru viitor.
  - *locuţiuni prepoziţionale* Aleargă în faţa mea.

4. Punctuaţia

la sfârşitul propoziţiei:

. când propoziţia este enunţiativă;
? când propoziţia este interogativă;
! când propoziţia este exclamativă, adică dă expresie unor emoţii, sentimente şi îndemnuri.

în interiorul propoziţiei:

, desparte un vocativ, o interjecţie, adverbele de afirmaţie sau de negaţie, semnalizează lipsa unui predicat sau a unui nume predicativ, desparte părţi de propoziţie juxtapuse.
: înainte de vorbirea directă sau de un citat, înaintea unei enumerări, a unei precizări sau concluzii.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Alcătuiţi trei propoziţii enunţiative propriu-zise, negative, simple.

.....

.....

.....

2. Dezvoltaţi-le adăugându-le, pe rând, numai complemente şi numai atribute.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

3. Alcătuiţi trei propoziţii interogative optative, afirmative, dezvoltate şi identificaţi părţile de propoziţie din care sunt alcătuite scriind deasupra iniţialele cu majusculă.

.....

.....

.....

4. Scrieţi trei propoziţii simple, enunţiative, negative şi apoi dezvoltaţi-le adăugându-le atribute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Alegeţi din textele următoare propoziţiile dezvoltate. Rescrieţi-le! Transformaţi-le în propoziţii simple.

a) E primăvară. O ploaie rece şi subţire cade neîntrerupt. Pământul e moale şi cleios. Prin văzduh pluteşte o ceaţă lăptoasă. Dealurile şi văile par înfăşurate. Ele se zăresc cu greu prin perdeaua alburie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Soarele scăpătase. Tăceam şi eu şi Mihai. Ascultam o înfiorare abia simţită. Am rămas nemişcaţi. Zburând lin pe deasupra apei, a apărut un pescăruş. Acesta s-a rotit o vreme cercetând oglinda lacului.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

6. Stabiliţi felul fiecărei propoziţii (după toate criteriile de clasificare) şi analizaţi părţile din care este alcătuită:

1. Luca Moşneagu mâna caii. 2. Aceştia erau slabi şi ogârjiţi ca nişte mâţi leşinaţi. 3. Oare nu erau hrăniţi bine?!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Se dau propoziţiile:

1. El nu a devenit acum mai generos.
2. Nu săpa groapa altuia!

a) Stabiliţi felul lor.

1. =.....

2. =.....

b) Construiţi propoziţii după schemele:

1.

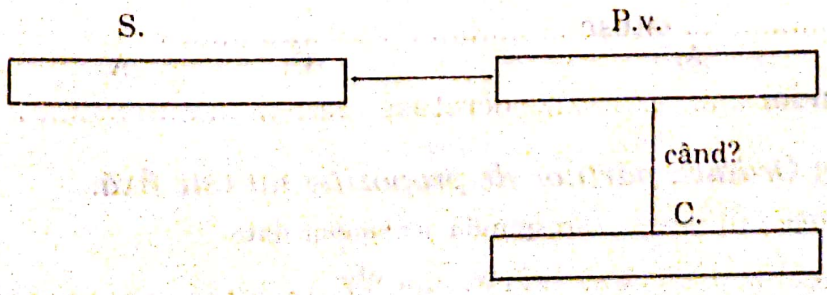

Scanned with OKEN Scanner

2. S. neexprimat

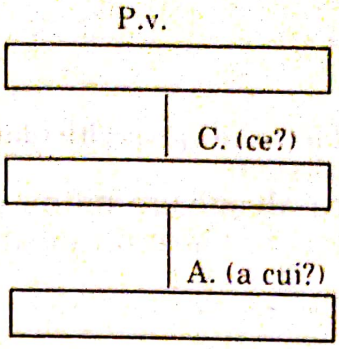

8. Realizaţi schemele următoarelor propoziţii. Observaţi raporturile dintre părţile fiecăreia.

1. Nică nu dorea plecarea din satul natal.
2. Eminescu a cântat valorile nemuritoare ale pământului românesc.

1.

2.

9. Completaţi propoziţiile de mai jos cu părţile indicate deasupra spaţiilor libere:

C. A. C. C.

a) .....cărţi .....petreci ..... .

C. A.

b) Este necesară ..... o intervenţie ..... .

A. C.

c) Câştigătorul ..... va căpăta ..... .

C. C. C.

d) ..... citesc ..... .

A. C. A.

e) Amândoi ..... ocrotesc ..... .

Observaţie: *Ordinea părţilor de propoziţie nu este fixă.*

10. Alcătuiţi propoziţii care să corespundă schemelor date.

a) P.S.A.: .....

b) S.A.A.P.: .....

Scanned with OKEN Scanner

c) S.A.P.C.C.: .....

d) A.S.P.C.: .....

e) C.P.C.: .....

f) C.A.P.C.: .....

2. FRAZA

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. **Definiţia:** O îmbinare de două sau mai multe propoziţii.

2. **Felul propoziţiilor din frază**
   - ***principale (P.P.)*** (au înţeles deplin)
   - ***secundare (subordonate) (P.S.)*** (înţelesul lor depinde de al altei propoziţii numită regentă; determină un *cuvânt din propoziţia regentă -- un element regent*)

3. **Raporturile dintre propoziţiile unei fraze:**
   - ***de coordonare*** (între propoziţii de acelaşi fel)
     Se realizează prin:
     - ***juxtapunere*** (alăturare)
     - ***conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare***
       a) copulative: şi, nici, precum şi
       b) disjunctive: sau, ori, fie
       c) adversative: dar, iar, însă, ci
       d) conclusive: deci, aşadar, prin urmare, în concluzie, de aceea

     Exemplu:

     P.v. P.v. P.v.
     a) Am întâlnit doi prieteni[1]/, am stat de vorbă[2]/ şi ne-am distrat.[3]/

     P.P. 1 , P.P. 2 şi P.P. 3

     (raport de coordonare între propoziţii principale prin juxtapunere şi cu ajutorul conjuncţiei coordonatoare copulative şi.)
   - ***de subordonare*** (între propoziţia subordonată şi regenta ei)

Scanned with OKEN Scanner

Raportul de subordonare se realizează cu ajutorul:

conjuncţiilor şi locuţiunilor conjuncţionale subordonatoare:
că, să, ca să, (ca ..... să), dacă, deşi, căci, fiindcă, pentru ca să, fără să, după cum, de vreme ce, chiar dacă, etc.

pronume* sau *adjective pronominale relative:
care, cine, ce, cât, câţi, câte

pronume sau adjective pronominale nehotărâte:
oricare, oricine, orice, oricât, oricâţi, oricâte

adverbe relative:
cum, unde, când, oriunde, oricum, oricând, orişiunde, etc.

Exemple:

a) P.v. Am întâlnit doi prieteni[1]/ pe care nu-i mai văzusem P.v. de mult.[2]/

P.P. 1 → regentă pentru P.2

pe care → raport de subordonare cu ajutorul pronumelui relativ pe care

2 P.S.

b) P.v. El a venit[1]/, dar P.v. a plecat în graba mare[2]/ fiindcă P.v. era aşteptat.[3]/ (v. diat. pasivă)

P.P. 1 — dar — P.P. 2 → raport de corodonare cu conjuncţia adversativă dar

fiindcă → raport de subordonare cu conjuncţia subordonatoare fiindcă

3 P.S.

c) P.v. El şi-a propus[1]/ să P.v. şi scrie temele[2]/ şi P.v. să plece.[3]/

P.P. 1

să — şi

P.S. 2 — 3 P.S.

să → raport de subordonare cu conjuncţia subordonatoare să

P.S. → raport de coordonare (între două propoziţii subordonate de acelaşi fel, ale aceleiaşi regente) cu conjuncţia coordonatoare copulativă şi

Observaţii:

1. O frază poate fi alcătuită numai din propoziţii principale.

2. O frază are, în mod obligatoriu, cel puţin o propoziţie principală şi restul, subordonate.

Scanned with OKEN Scanner

3. O propoziţie subordonată poate avea ca regentă o propoziţie principală sau o altă propoziţie subordonată.

4. Pronumele (adjectivele) relative sau nehotărâte şi adverbele relative au funcţie sintactică în propoziţiile pe care le introduc.

5. Punctuaţia propoziţiilor coordonate:

Se despart prin ***virgulă*** — coordonatele ***juxtapuse***

— coordonatele ***adversative şi conclusive***

— coordonatele ***copulative*** legate cu conjuncţia nici

— coordonatele ***disjunctive*** şi cele copulative legate cu şi, *dacă conjuncţia este folosită şi la prima propoziţie.*

6. Punctuaţia propoziţiilor subordonate se va menţiona la studierea fiecărei subordonate.

Etapele de parcurs în analiza frazei:

a) Citirea şi înţelegerea frazei (ce anume comunică).

b) Sublinierea predicatelor (ele indică numărul propoziţiilor) şi stabilirea felului lor.

c) Încadrarea în dreptunghi a elementelor coordonatoare şi încercuirea celor subordonatoare.

d) Delimitarea propoziţiilor printr-o linie verticală şi numerotarea lor în ordinea predicatelor.

e) Stabilirea felului lor şi a raporturilor dintre ele (se caută întâi cele principale).

f) schema frazei.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Scrieţi câte două fraze alcătuite numai din propoziţii principale coordonate prin juxtapunere şi cu ajutorul conjuncţiilor adversative.

.....

.....

.....

.....

2. Scrieţi fraze care să corespundă următoarelor scheme:

a) 1 — 2 ↓ 3 ↓ 4

b) 1 ↓ 2 — 3 ↓ 4

.....

.....

.....

3. Analizaţi direct pe text frazele de mai jos parcurgând, cu atenţie, toate etapele menţionate:

a) „Ceahlăul sub furtună nu scade moşunoi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân, nu voi".

(V. Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

Schema:

b) „Ghirai, mă lasă, lasă în ora morţii grele
Să mai sărut o dată pământul ţării mele“

(V. Alecsandri)

Schema:

c) „Şi câte nu ne venea în cap, şi câte nu făceam cu vârf şi îndesate, mi-aduc aminte, de parcă acum mi se întâmplă“

(I. Creangă)

Schema:

4. Rescrieţi numai propoziţiile subordonate din fiecare frază de mai sus şi caracterizaţi-le după toate cele patru criterii: după scopul comunicării, după aspectul verbului care exprimă predicatul, după structură, felul în frază (dacă e regentă, în ce raport se află cu alte propoziţii)

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Legătura dintre propoziţiile subordonate din frază şi părţile de propoziţie

Propoziţiile subordonate (secundare) îndeplinesc, sub formă de propoziţie, *funcţiunea (rolul) unor părţi de propoziţie pentru regentă*, fiind identificate şi denumite după această funcţiune. Astfel sunt: ***propoziţii subiective, predicative, atributive*** şi ***completive*** de diverse feluri.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

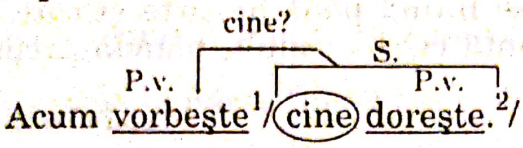

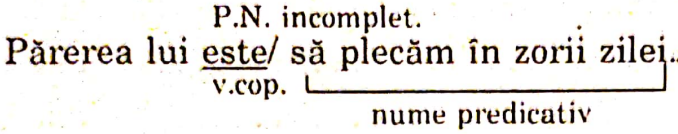

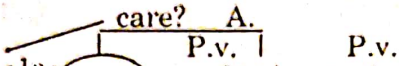

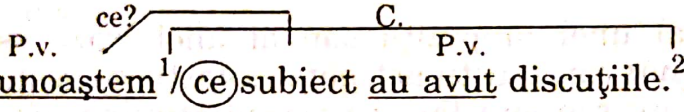

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Identificaţi rolul sintactic al cuvintelor subliniate şi transformaţi-le în propoziţii subordonate corespunzătoare.

a) Premiantul citeşte mult. Cărţile interesante îl captivează. Venind spre casă, a mai cumpărat un volum. Azi, pentru el, este o zi fericită. Lectura este pasiunea lui.

.....

.....

.....

.....

.....

b) El ajunse nădejdea tuturor.

.....

2. Împărţiţi frazele de mai jos în propoziţii şi contrageţi propoziţiile subordonate în părţile de propoziţie corespunzătoare.

a) Procedeul artistic prin care se înlocuieşte un termen obişnuit prin altul neobişnuit, figurat, pe baza unor asemănări, se numeşte metaforă.

.....

.....

b) „Patria nu e pământul pe care trăim din întâmplare, ci e pământul plămădit cu sângele şi întărit cu oasele înaintaşilor noştri."

(B. Delavrancea)

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

c) „Cât timp străbat Ţara de Sus, călătorii nu-şi iau ochii de pe fereastra trenului. Sub privirile lor, văile care se întind până departe şi care sunt pline de lumină alternează cu ce încântă cel mai mult, blânda arcuire a unor culmi unice.

(după Geo Bogza)

.....

.....

.....

Construcţii incidente

Caracterul unitar al unei propoziţii sau al unei fraze este uneori perturbat de existenţa unor construcţii nelegate sintactic de rest, care aduc informaţii la care se poate renunţa fără ca sensul comunicării să sufere. Aceste construcţii se numesc ***incidente. Ele reprezintă, de regulă, explicaţii, elemente de adresare, elemente care exprimă o anume atitudine*** a vorbitorului.

Exemple:

Crede-mă, zău, pe cuvânt!
↓ cuvânt incident.

Hazardul sau – dacă vrei – norocul m-a adus aici.
↓ propoziţie incidentă

Hazardul sau – dacă vrei să mă crezi – norocul m-a adus aici.
↓ frază incidentă

Observaţii:

1. *Prezenţa unei **propoziţii incidente** într-o propoziţie independentă nu îi dă comunicării respective statutul de frază.*

Exemplu:

P.v. P.v.
Familia mea[1a]/, dacă mă crezi,[I]/ era apreciată de comunitatea satului.[1b]/
v. diat. pasivă

1: Familia mea era apreciată de comunitatea satului = propoziţie independentă enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată.

I: /.../ dacă mă crezi /.../ = propoziţie incidentă, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată.

2. *Propoziţia sau propoziţiile incidente care intervin într-o frază nu se iau în consideraţie la numărarea propoziţiilor frazei. Ele se descriu ca elemente ale unei comunicări paralele.*

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu:

P.v. P.v.
Greuceanu[1a]/ [continuă bunica mea[I1]/ (care) îmi povestea basmul][I2]/ îl
P.v. P.v.
roagă pe împărat[1b]/ (să)l lase şi pe el[2]/ (să)-şi încerce norocul.[3]/

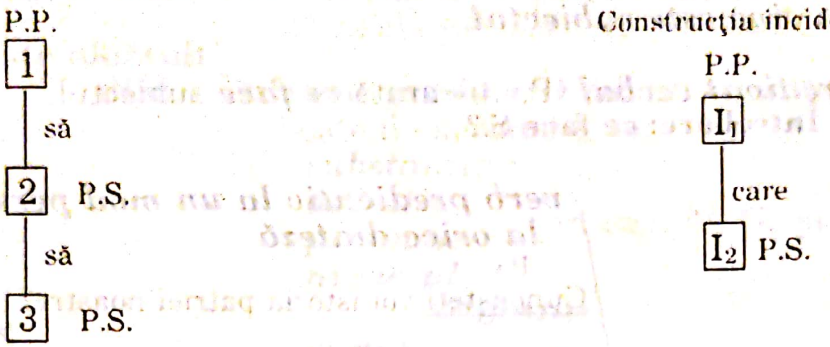

3. ***Punctuaţia:*** *Construcţiile incidente se despart de restul comunicării prin* ***virgule, linii de pauză*** (–) *sau prin* ***paranteze.***

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Subliniaţi construcţiile incidente din următoarele enunţuri:
   a) Astăzi, vezi bine, începem practica.
   b) El era, vai de noi, prea bănuitor.
   c) „Numai în grădina ursului – dacă ai fi auzit de dânsa – se află salăţi din acestea."

(I. Creangă)

   d) „Ştia, vezi bine, soarele cu cine are de-a face..."

(I. Creangă)

2. Rescrieţi comunicările fără construcţiile incidente. Analizaţi sintactic enunţurile obţinute: dacă sunt propoziţii independente, caracterizaţi-le după cele trei criterii şi scrieţi deasupra cuvintelor ce parte de propoziţie sunt; dacă sunt fraze, analizaţi-le după algoritmii cunoscuţi: predicatele, elementele de relaţie, delimitarea, felul (direct pe text), schema.

a) .....

.....

b) .....

.....

c) .....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

PREDICATUL

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţie: Partea principală de propoziţie care arată ***ce face, ce este, cum este*** sau ***cine este subiectul.***

2. Felul:

predicat verbal (P.v.) – arată ***ce face*** subiectul.
Întrebare: ce face S.?

Este exprimat prin:

verb predicativ la un mod personal, la orice diateză

P.v.
Cunoaşteţi voi istoria patriei noastre?

P.v.
Cele mai importante evenimente sunt
v. diat. pasivă
relatate în manualul nostru de istorie.

P.v.
Vă imaginaţi lupta de la Călugăreni?
v. diat. reflexivă

locuţiune verbală predicativă:

Pv.
Mereu românii au stat de veghe la hotarele
locuţ. verbală
patriei.

adverb predicativ:

P.v. P.v.
Desigur[1]/(că) ne iubim pământul străbun[2]/.
adv. predic.

locuţiune adverbială predicativă.

P.v P.v.
Cu siguranţă[1]/(că) apreciem vitejia înainta-
locuţ. adverb.
şilor.[2]/

interjecţie predicativă:

P.v.
Uite un tablou pictat de Nicolae Grigorescu.
interj. pred.

predicat nominal (P.N.) – arată caracteristica subiectului
Întrebări: ***cum este S.? cine este S.?, ce este S.?***

Scanned with OKEN Scanner

Este alcătuit din:

- ***verb copulativ la un mod personal*** (verb golit de sensul lui, leagă S. de caracteristica exprimată de numele predicativ) Câteva verbe copulative mai des folosite: a fi, a deveni, a ajunge, a ieşi, a părea, a rămâne, a se face, a înseamna, a se constitui, a se chema, a se numi, etc.
- ***nume predicativ (n.p.)*** – arată caracteristica S. Poate fi exprimat prin:
  - ***substantiv***
  - ***adjectiv***
  - ***pronume***
  - ***numeral***

  } în ***caz. N. G. Ac.***
  - ***verb la*** *infinitiv* / *supin*
  - ***adverb***
  - ***interjecţie***

Exemple:

P.N.
Cerul pare de sticlă.
El a devenit străveziu.
Maria a ieşit profesoară.
Ea a rămas aceeaşi.
Învăţătura înseamnă muncă.
Cum este vremea?
Dorinţa ei este de a învăţa.
Maşina este pentru tăiat hârtie.
Copilul este mereu foarte vesel şi foarte energic.
Aşa sunt oamenii noştri!
Eu nu am fost contra lor nicioadată.
El pare tra-la-la! etc.

Observaţii:

1. Locul predicatului, în propoziţie, nu este fix.

2. Numele predicativ poate sta înainte sau după verbul copulativ. Uneori, între numele prodicativ şi verbul copulativ pot exista alte părţi de propoziţie.

3. Predicatul nominal poate avea nume predicativ multiplu.

Situaţii problemă

1. ***Predicatul verbal absent sau incomplet exprimat.***

P.V.
a) Mihai merge la teatru[1]/, iar Ana, la cinematograf.[2]/
↓ merge (se subînţelege)

b) – A sosit la vreme?
– Sosit!

c) – A fost felicitat?
– Fost!

d) Matei a fost lăudat[1] / și premiat.[2] / (a fost)

2. ***Predicatul verbal exprimat prin verb la infinitiv sau supin cu valoare de imperativ:***
A se reține aceasta!
De reținut aceasta!

3. ***Predicatul verbal se subînțelege din intonație:***
Apă!
Hoții la magazie!

4. ***Predicatul nominal incomplet exprimat:***
a) – Mama era tristă?
– Tristă!
b) – Ești sănătos?
– Sunt!

5. ***În frază, elemente de relație cu rol de nume predicativ:***
Am întâlnit oameni așa de cinstiți / (cum) nu sunt alții.

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Subliniați și analizați predicatele din următoarele enunțuri. (Frazele le despărțiți direct in propoziții respectând etapele cunoscute, fără schemă)
Fetița era limitată.
Durata discuțiilor a fost limitată de criza de timp.
El se cheamă Mihai.
Pe el îl cheamă mama.
Pe el îl cheamă Mihai.
Acela este mai curajos.
Îl credeam curajos.
El se crede curajos.
Iepurașul țuști din tufiș.
Nu-mi dau seama de cele petrecute.
E sigur că nu-mi pare rău de ceea ce mi-a ajuns la urechi.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Alcătuiţi câte trei propoziţii enunţiative propriu-zise, dezvoltate, cu predicat verbal exprimat prin locuţiuni verbale şi prin interjecţii predicative.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Compuneţi un scurt dialog în care să existe patru predicate incomplet exprimate.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

4. Scrieţi câte o propoziţie în care verbele de mai jos să aibă valoarea gramaticală indicată.

a ajunge
- *v. predicativ:* .....
- *v. copulativ:* .....

a însemna
- *v. predicativ:* .....
- *v. copulativ:* .....

a (se) numi
- *v. predicativ:* .....
- *v. copulativ:* .....

a rămâne
- *v. predicativ:* .....
- *v. copulativ:* .....

a ieşi
- *v. predicativ:* .....
- *v. copulativ:* .....

a avea
- *v. predicativ:* .....
- *v. auxiliar:* .....

a vrea
- *v. predicativ:* .....
- *v. auxiliar:* .....

Scanned with OKEN Scanner

a fi
- *v. predicativ:*
  .....
- *v. copulativ:*
  .....
- *v. auxiliar:*
  .....

5. Construiţi câte o propoziţie cu predicat nominal în care numele predicativ să fie exprimat, pe rând, prin substantive în toate cazurile posibile, prin adjectiv la gradul superlativ relativ, prin pronume demonstrativ de depărtare, prin numeral colectiv şi prin adverb.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Analizaţi trei predicate nominale, la alegere, din propoziţiile de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Scrieţi două propoziţii în care numele predicativ să fie exprimat prin locuţiuni adjectivale.

.....

.....

8. Construiţi câte o propoziţie dezvoltată cu predicatul verbal exprimat, pe rând, prin antonimele verbelor a strânge, a iubi, a pierde, la modul condiţional-optativ, timpul perfect.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

. . . . . .

9. Scrieţi câte un enunţ cu următoarele construcţii: adu-mi-l, duce-m-aş, m-aş întâlni, luptându-se, nemaivăzând, nemaipomenindu-se. Scrieţi deasupra funcţia sintactică a cuvintelor care le compun.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ

P.N.
Hotărârea mea este | aceasta.
v.cop. | n. pred.

P.N. incomplet P.v. P.R.
Hotărârea mea este[1] / (să) citesc această carte.[2] /
v.cop. [ ]
n. predicativ pentru verbul copulativ din propoziţia regentă

P.N.
El a ajuns | medic.
v. cop. | n. predic.

P.N. incomplet P.v. PR.
El a ajuns[1] / (ce) şi-a dorit.[2] /
v. cop. [ ]
n. predicativ.

Definiţia:

Propoziţia subordonată cu funcţie de nume predicativ pentru verbul copulativ din propoziţia regentă se numeşte ***propoziţie subordonată predictivă. (PR.)***

1. Folosindu-vă de definiţie, stabiliţi subordonatele PR. din frazele de mai jos. (Parcurgeţi, în ordine, toate etapele de analiză a frazei).

El este altfel. El este cum nu pare.

Întrebarea este aceasta. Întrebarea este dacă vine la timp.

Locuinţa mea pare neschimbată. Locuinţa mea pare că nu s-a schimbat.

A învăţa zi de zi înseamnă a avea succes. A învăţa zi de zi înseamnă să ai succes.

Banul este al lui. Banul este al oricui îl câştigă.

Şcoala este a oricui. Şcoala este a oricui o frecventează.

Scanned with OKEN Scanner

Preocuparea mea este aceasta. Preocuparea mea este cine vine la cină. Nu toţi oamenii sunt oneşti. Nu toţi oamenii sunt după cum vrem noi. Lumea e mare. Lumea e cât vezi cu ochii.

Convingerea mea-i aceasta. Convingerea mea e că-i serios şi-şi va face datoria.

Să fie aşa. Să fie cum am stabilit şi cum şi-a propus chiar el.

2. Scrieţi elementele de relaţie dintre PR. şi regentă întâlnite mai sus, în grupa corespunzătoare.

a) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare:*

.....

b) *pronume relative:*

.....

c) *pronume nehotărâte:*

.....

d) *adverbe relative:*

.....

3. Analizaţi frazele de mai jos fără să alcătuiţi schema. Identificaţi, între propoziţiile subordonate, subordonata PR.

a) „Cu toate că pământul e cât se poate de sărac, sunt moţi care se ocupă cu agricultura"

(Geo Bogza)

b) „Poţi să lucrezi o săptămână întreagă, dacă a fost omis ceva în registru înseamnă că n-ai lucrat, că nu exişti."

(Geo Bogza)

c) „El e sol, precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat;
Vezi, de-aceea-i încruntat
Şi s-avântă, şi se crede
Că-i bărbat."

(G. Coşbuc)

d) „Dar mai cumplita lui vinovăţie,
Ticăloşit în crima îndoielii,
E c-a simţit în sânge o frăţie
Şi-o solidaritate cu rebelii."

(T. Arghezi)

e) „– Ce ştiu, tată, şi mă făgăduiesc este că nu te-oi da de ruşine."

(P. Ispirescu)

4. Construiţi câte o frază în care subordonata predicativă să fie introdusă prin: <u>care</u>, <u>când</u>, <u>unde</u>, <u>ca să</u>.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

5. Scrieţi fraze cu subordonate predicative cerute, pe rând, de următoarele verbe copulative: a rămâne, a se face (cu sensul a deveni), a ajunge (a deveni), a ieşi (a deveni)

.....

.....

.....

.....

6. Completează frazele de mai jos cu subordonate predicative introduse prin elementul de relaţie încercuit:

Întrebarea e (dacă).....

Problema e (cum).....

Grija mea va fi (când).....

Preocuparea noastră a fost (să).....

(Ce)..... nu voi mai fi.

(Cum)..... nu mai sunt.

7. Găseşte cel puţin trei regente pentru subordonata predicativă: soseşti la vreme.

.....

.....

.....

.....

.....

Observaţii:

Subordonata predicativă poate fi introdusă prin:

a) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare:* ***că, să, ca să, ca ... să, dacă, de (dacă), după cum, ca şi cum,*** etc.

b) *pronume relative:* ***care, cine, ce, câţi,*** etc.

c) *pronume nehotărâte:* ***oricine, oricare, orice,*** etc.

d) *adverbe relative:* ***unde, cum, când***, etc.

2. Locul obişnuit al subordonatei predicative este după verbul copulativ din regentă, dar, mai rar, poate sta şi înaintea regentei.

3. Propoziţia subordonată predicativă nu se desparte prin nici un semn de punctuaţie de regenta ei cu excepţia frazelor fără verb copulativ, în locul căruia se poate folosi virgula, linia de pauză, două puncte.

Exemplu:

P.P. P.v. PR.
El – [1]/ ca şi cum i s-au înecat corăbiile.[2]/
(era)

4. Subordonata predicativă poate avea ca element regent chiar un verb copulativ din regentă aflat la un mod nepersonal (nu are funcţie de P.N. incomplet)

Exemplu:

P.v. PR. P.v. P.P.
Ajungând/ ce şi-a dorit[1]/ i-a mulţumit pe părinţi.[2]/
v. copul. |_____|
n. predic.

Scanned with OKEN Scanner

5. Ca mijloc de verificare, se contrage subordonata predicativă într-un nume predicativ pentru verbul copulativ din regentă.

Completaţi schema:

Subordonata PR.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

SUBIECTUL

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia: Partea principală a propoziţiei care arată ***cine face acţiunea*** exprimată de predicatul verbal sau ***cine are caracteristica*** exprimată de predicatul nominal.

Întrebări: *cine?, cine este?, ce este?*

2. **Felul**

- ***S. exprimat*** — ***simplu*** (S.s)
  Va începe vacanţa.
  multiplu (S.m.)
  Nici Ionuţ, nici Anca nu vor rămâne acasă.
- ***S. neexprimat*** — ***inclus*** (pentru pers. I şi a II-a)
  Ne bucurăm de vizita bunicilor.
  Noi = S. inclus în forma verbului care exprimă predicatul
  subînţeles (pentru pers. a III-a)
  S.s.
  Ei ne aduc daruri. Vin des la noi.
  (Ei = S. subînţeles)

Scanned with OKEN Scanner

3. **Poate fi exprimat prin:**

- ***substantiv sau orice parte de vorbire cu valoare substantivală în cazul N.***
  - Nichita Stănescu i-a închinat patriei multe poezii.
    subst. propriu.
  - El a îmbogăţit puterea expresivă a limbii române
    pr. pers.
  - Mulţi recită din poeziile sale.
    pr. nehot.
  - Acestea au limbaj metaforic.
    pr. demonstr.
  - Două sunt cuprinse în manualul nostru.
    numeral cardinal
  - Frumosul încântă pe oricine.
    adj. substantivizat
  - Bravo este o interjecţie.
    interj.
- ***verb la***
  - ***infinitiv:***
    A iubi patria este o îndatorire.
  - ***supin:***
    E greu de înfruntat duşmanul.
  - ***gerunziu:***
    Se aude tunând.

Observaţii:

1. Locul subiectului, în propoziţie, nu este fix.

2. Nu se foloseşte nici un semn de punctuaţie între subiect şi predicat.

3. Se foloseşte virgula între elementele S. multiplu juxtapuse sau coordonate prin conjuncţii care se repetă.

4. Dacă între subiect şi predicat se intercalează adverbe sau locuţiuni adverbiale fără legătură sintactică cu propoziţia, acestea se despart prin virgulă (El, desigur, este prietenul meu.)

Situaţii problemă

1. ***Există propoziţii fără subiect.***

   a) Plouă!
      Fulgeră! etc.
   b) Nu-i pasă.
      E rău de noi.
      Ne pare rău. etc.

2. ***Există propoziţii cu subiectul nedeterminat.***

   A spus la radio.

   P.v. P.v.
   Unde dai[1]/ şi unde crapă.[2]/

3. ***Există subiect exprimat prin cuvinte aflate în alte cazuri decât nominativul.***

   Ai lui sunt plecaţi.
   caz. G.

   Începem cu toţii a cânta.
   caz. Ac.

   Au fost peste o mie.
   caz. Ac.

   El şi cu mine n-am ştiut.
   caz. Ac.

Scanned with OKEN Scanner

P.v. P.v.
Povestește[1] /(cui) îl ascultă.[2]/
caz. D.

4. ***Există propoziții în care subiectul este reluat.***
Sosește el, tata.
Trece ea, vremea rea.

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Subliniați și analizați subiectele după ce împărțiți frazele în propoziții. Notați situațiile particulare pentru fiecare propoziție. (S = inclus/subînțeles/nedeterminat/ propoziție fără subiect).

a) Cum ajungi în pădure, simți aerul proaspăt.

.....

b) Mai există din aceia care cred că viața e ușoară.

.....

.....

.....

c) Ți s-a aplecat de atâta mâncare.

.....

d) Era frig. Unii se adăpostiseră într-un cort. Ei stăteau înghesuiți și așteptau să se însănătoșească vremea. Le era și foame. Nimic nu le era pe plac. Toți încercau să-și controleze fiecare gest ca să nu izbucnească scandalul.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

e) „Îngăduiți, oameni buni, ... să chem și pe aceşti gospodari din Valea Moldovei să cinstească din ulciorul meu."

(M. Sadoveanu)

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

2. Construiţi un scurt dialog în care să folosiţi propoziţii interogative şi enunţiative imperative. Subliniaţi subiectul fiecăreia cu o linie, iar predicatul cu două linii. Scrieţi deasupra felul acestora.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Realizaţi acordul predicatului cu subiectul în următoarele propoziţii, rescriindu-le.

a) O sumedenie de copii (a veni) la festivitate. Ei (a fi) nerăbdători să (a începe) programul artistic.

.....

.....

b) Îmi (a conveni) propunerile tale. Ele (a fi potrivite)pentru toţi care le (a aştepta).

.....

.....

c) Eu şi sora mea (a merge) la teatru.
Tu şi Maria (a pleca) la plimbare.
Eu şi Mircea (a fi) prieteni.

.....

.....

.....

d) Muntele şi valea (a fi înverziţi)
Muntele, dealurile şi văile (a fi înverziţi)

.....

.....

e) (a se lua, la indic., viitor) măsuri.

.....

4. Alcătuiţi câte o propoziţie în care sinonimele cuvintelor abilitate, bravură, capriciu, zbenguială, insolenţă se aibă rol de subiect. Subliniaţi şi predicatele.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

5. Rescrieţi enunţurile corectând greşelile existente:

Se va lua măsuri. .....

Trebuie luat măsuri. .....

Să se pedepsească pe vinovaţi. .....

Trebuie chemat pe Ion. .....

Băieţii este studenţi. .....

Pasiunea mea este cărţile. .....

Cadrele didactice, profesori şi învăţători, au fost impresionaţi. .....

Eu împreună cu Maria merg la şcoală. .....

Tu cu Ion scrie temele. .....

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

S.s.
Cărturarul are multe cunoştinţe.

P.v. P.v. P.P.
Cine ştie carte[1]/ are multe cunoştinţe.[2]/

subiectul predicatului din regentă.

S.s.
Poetul are o imaginaţie bogată.

P.v. P.v. P.P.
Cine scrie poezii[1]/ are o imaginaţie bogată.[2]/

S. predicatului din regentă.

P.v. P.N.i. P.v.
Să poţi scrie poezii [1]/ înseamnă [2]/(să) ai o imaginaţie bogată.[3]/

S. pentru predicatul nominal incomplet din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată care îndeplineşte funcţia de* ***subiect al propoziţiei regente*** *se numeşte* ***propoziţie subordonată subiectivă.*** ***(SB.)***

1. Folosindu-vă de definiţie, stabiliţi subordonatele subiective din următoarele fraze scriind deasupra lor SB.

Cui nu-i place aici să plece.

Cine este cuminte se fereşte de necazuri.

Scanned with OKEN Scanner

Înseamnă înţelepciune când nu te pripeşti în luarea deciziilor.
E necesar să fii ascultător faţă de părinţi.
E adevărat că familia îţi asigură cele necesare.
E rău dacă te consideri atoateştiutor.
E posibil să fii lăudat.
Ne rămâne să judecăm faptele la rece.
Trebuie să învăţăm zi de zi.
Ce va fi va fi.
Se pare că rezolvă bine problema.
Se cuvin oricâte sacrificii ni se cer.
Se vede că suntem solidari la nevoie.
S-a hotărât să mergem în zonele calamitate.
Nu se cunoaşte cum vom ajunge acolo.
Ne-a fost dat să îndurăm şi vitregiile vremii.
Rămâne uimit oricine vede atâtea nenorociri.
Nu s-a aflat unde vom poposi mai întâi.
Fireşte că vom fi prevăzători.
Sigur că nu ne vom grăbi.
Fără îndoială că ne pare rău de cele întâmplate.

2. Scrieţi elementele prin care se leagă SB. de propoziţiile regente într-una din grupele corespunzătoare de mai jos:

a) *conjuncţii subordonatoare:*

.....

b) *pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte:*

.....

c) *adverbe relative:*

.....

3. Analizaţi direct pe text frazele fără să alcătuiţi schema. Identificaţi între propoziţiile subordonate pe cele PR. şi SB. Analizaţi predicatele din regentele SB.

a) Fără îndoială că aş fi preferat să câştig olimpiada.
b) Sigur că mă voi pregăti în continuare.
b) Nu se ştie cine vine, când vine sau dacă vine.
c) Noi se cuvine să înţelegem eforturile făcute de părinţi pentru a ne creşte.
d) Elevii trebuie să-şi facă temele zi de zi.
e) Dacă trece zilnic pe aici e că te doreşte.
f) Urmează să evaluăm consecinţele.
g) A fost hotărât să organizăm un spectacol.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Completaţi frazele următoare cu subordonate SB. potrivite:

Trebuie (să) ..... .

Rezultă (că) ..... .

Urmează (să) ..... .

(Ce) ..... e că n-am nici un ban.

(Cine) ..... ţipă mai tare.

Îmi vine (să) ..... .

Era (să) ..... .

Vine (oricine) ..... .

E de prisos (de) ..... .
(dacă)

E suficient (cât) ..... .

Observaţii:

1. Subordonata ***SB.*** poate fi introdusă prin:

a) *conjuncţii subordonatoare:* că, să, ca să, ca... să, dacă, de (cu sensul dacă).

b) *pronume sau adjective pronominale relative* sau *nehotărâte:* care, cine, ce, câţi, oricine, oricare, orice, oricâţi.

c) *adverbe relative:* unde, când, cum, cât, oriunde, oricând, oricum.

2. Locul ***SB.*** nu este fix.

3. Subordonata ***SB.*** poate fi intercalată între părţile componente ale regentei:

Maşina[2a]/ trebuie[1] (P.v.)/ să fie reparată (P.v., v. diat. pasivă). (SB.)[2b]/

4. Uneori ***SB.*** este reluată în regentă printr-un pronume demonstrativ ***(corelativ):***

Cine nu învaţă, acela nu reuşeşte la examen.

5. Nu se desparte prin virgulă de regentă decât atunci când ***SB.*** este reluată de un pronume ca ***element corelativ.***

Scanned with OKEN Scanner

6. Pentru autoverificare: *restrângeţi* ***SB.*** in ***subiectul regentei.***
observaţi ***elementul regent.***

SB. este cerută de:

a) ***verb personal*** (P.V. sau P.N.) când regenta nu are S. exprimat sau neexprimat.

b) ***verb impersonal***
- *diateza activă:* a trebui, a rămâne, a fi, a urma, etc.
- *diateza reflexică:* se zice, se cunoaşte, se pare, etc.
- *diateza pasivă:* a fi hotărât, a fi scris, a fi dat, a fi stabilit, etc.

c) ***expresii verbale impersonale:*** e bine, e rău, e posibil, e aşa, e drept, pare de necrezut, e de mirare

d) ***adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative***: sigur, desigur, firește, probabil, poate, pesemne, destul, fără îndoială, cu siguranţă, cu certitudine, etc.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Analizaţi frazele de mai jos şi alcătuiţi schema.

a) „Biletul era în pamblica pălăriei şi, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică şi cu bilet cu tot"

(I. L. Caragiale)

.....

.....

.....

b) „Şi dacă ramuri bat în geam
Şi se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Şi-ncet să te apropii."

(M. Eminescu)

.....

.....

.....

c) „Se poate ca bolta de sus să se spargă,
Să cadă nimicul cu noaptea lui largă,
Să văd cerul negru că lumile-şi cerne
Ca prăzi trecătoare a morţii eterne"

(M. Eminescu)

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

2. Analizaţi predicatele propoziţiilor regente ale subordonatelor SB. din frazele de mai sus.

.....

.....

.....

.....

3. Construiţi fraze în care să existe subordonate PR. şi SB. introduse, pe rând, prin următoarele elemente: cum, când, unde, să, că, cine, ce.
Analizaţi frazele direct, fără să alcătuiţi schema.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Construiţi fraze în care verbele de mai jos să fie, pe rând, elemente regente, pentru subordonate PR. şi SB.: a rămâne, a fi, a părea.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Găsiţi cel puţin trei regente pentru subordonata subiectivă să fii lăudat.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

6. Formulaţi patru fraze în care propoziţia <u>când spui adevărul</u> să fie de două ori sbordonată SB. şi de două ori, subordonată PR.

.....

.....

.....

.....

7. Completaţi schema:

Subordonata SB

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

ATRIBUTUL (A.)

SCHEMA RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia: *Partea secundară de propoziţie care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia* (pronume sau numeral cu valoare substanţivală).

2. Întrebări: ***ce fel?, care?,(a, al, ai, ale) cui?, câţi?, câte?, al câtelea?, a câta?***

Scanned with OKEN Scanner

3. Felul atributului:

a) ***adjectival (A. adj.)*** Exprimat prin:

- *adjectiv propriu-zis:*
  Avem o casă mare.
- *adjectiv provenit din verb la participiu*
  Temele scrise au fost verificate.
- *numeral cu valoare adjectivală:*
  Amândoi copiii mei învaţă bine.
- *adjectiv pronominal:* (demonstrativ, nehotărât, posesiv, de întărire, interogativ, relativ, negativ)
  Acele eforturi n-au fost zadarnice.
  Fiecare om munceşte.
  Limba noastră este foarte expresivă.
  Înşişi scriitorii au cântat-o.
  Care român nu e mândru de aceasta?
  Toţi ştim[1]/ câte bucurii ne-au adus fotbaliştii.[2]/
  Nici un român nu a fost pasiv.
- *verb la gerunziu acordat:*
  Scria cu mâna tremurândă.

b) ***substantival (A.s.)*** Exprimat prin:

- *substantiv în caz N sau în cazul substantivului determinat → apoziţie* (A.s.a.)
  Fetiţa mea, Irina, este elevă.
  O cunosc pe sora lui, pe Ana.
- *substantiv în G, cu sau fără prepoziţie (locuţiune prepoziţională). (A.s. genitival sau A.s. genitival-prepoziţional).*
  Dragostea părinţilor ne e necesară.
  Atitudinea împotriva necinstei ne caracterizează.
- *substantiv în D. cu sau fără prepoziţie*
  Este soră mamei mele.
  Faptele conform hotărârii noastre au fost bune.
- *substantiv în Ac. cu prepoziţie (A. s. prepoziţional)*
  Grija pentru mediul înconjurător ne preocupă.

continuarere în pag. 50

Scanned with OKEN Scanner

urmare din pag. 49

c) ***pronominal (A.p.)***
Exprimat prin *pronume în N. Ac., G., D.:*
Lucrarea lui a fost apreciată.
Laudele dumnealor l-au impresionat.
Modul acestuia de lucru e cel mai potrivit.
Ideea fiecăruia contează.
Nu neglijăm observaţiile nimănui.
Preocuparea alor mei este progresul.
A cui teză ţi-a plăcut?
Işi scutură haina.
Lauda de sine displace, etc.

d) ***verbal (A.v.)***
Este exprimat prin verb:
la infinitiv:
Plăcerea de a studia e mare.
la supin:
Am cumpărat o maşină de scris.
la gerunziu neacordat:
Are copii suferind de inimă.

e) ***adverbial (A. adv.)***
Este exprimat prin *adverb sau locuţiune adverbială:*
Meciul de ieri mi-a plăcut.
Urmăresc maşina din faţă.

f) ***interjecţional (A. interj.)***
Este exprimat prin *interjecţie.*
Ascultam noile zgomote: trosc-trosc, fâş-fâş...

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Alcătuiţi enunţuri în care să existe atribute adjectivale exprimate prin toate părţile de vorbire posibile.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

2. Analizaţi atributele întâlnite în textele de mai jos:

a) „Pe drumurile acestea ale apelor, de multă vreme şi omul rătăceşte. A fost o vreme când figura lui bărboasă şi sălbatică a pricinuit o mirare nesfârşită locuitorilor străvechi ai bălţii."

(M. Sadoveanu)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) „Era un copilaş palid şi mărunţel şi târa pe pământul ravăn nişte ciubote grele ale unui frate mai mare."

(M. Sadoveanu)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scrieţi câte un enunţ în care cuvintele acela, şi fiecare să fie, pe rând, atribute adjectivale şi atribute pronominale.

.....

.....

.....

.....

4. Construiţi enunţuri în care cuvintele: doi, Alina şi noi să fie determinate de atribute apoziţionale. Folosiţi punctuaţia corespunzătoare.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

5. Treceţi la genitiv, singular substantivele însoţite de adjective din sintagmele de mai jos şi formulaţi cu fiecare câte o propoziţie. Analizaţi atributele.

omul cel mai cunoscut, cele mai harnice fetiţe, un copil ascultător, primele rânduri, întâiul elev.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Încercuiţi numărul corespunzător grupei în care se află numai atribute adverbiale.

1. faţă de masă tema de zi vară timpurie ele însele crestele munţilor exerciţiu de rezolvat	2. vecinul tău casa altor tăi ideile dumnealui ei înşişi multe bucurii nici o elevă	3. vremea de odinioară ziarul de azi pragul de jos copilul de-afară haina de-acasă pomii din jur

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ

A.adj.
Cartea citită a fost interesantă.

care?
Cartea [2a]/ pe care am citit-o[1]/ a fost interesantă.[2b]/
P.v. P.N. P.P.

atribut al subst. „cartea", aflat în regentă

A.adj.
Admirăm o privelişte deosebită.

Scanned with OKEN Scanner

ce fel de?
P.v. P.N.
Admirăm o priveliște[1]/ cum nu e alta.[2]/
atribut al subst. „priveliște" din regentă.

Definiția: *Propoziția subordonată cu funcție de atribut al unui substantiv sau substitut al acestuia din propoziția regentă se numește* ***propoziție subordonată atributivă (AT.).***

1. Folosindu-vă de definiție, stabiliți subordonatele AT. din următoarele fraze:

Elevii ale căror rezultate sunt excepționale, vor pleca într-o excursie la Paris.
Decizia cine îi va însoți nu a fost încă luată.
Au descoperit locul unde s-a ascuns Lizuca.
Vom stabili ora când vom pleca.
S-au dezlănțuit niște ploi cum nu s-au mai văzut.
Smaranda nutrea nădejdea că Nică se va obișnui departe de casă.
Am admirat munții în jurul cărora se strânseseră nori străvezii.
Poeziile lui Eminescu cultivă spiritul oricui le citește.
S-au rostit multe vorbe despre câte s-au întâmplat.
Întrebarea dacă vine la timp mă preocupă.
Târa după el niște ciubote ale căror pingele erau rupte.
Eu am obiceiul să-mi verific ghiozdanul înainte de plecarea la școală și să-mi aranjez ținuta vestimentară.

2. Ordonați elementele care introduc subordonatele AT. în următoarele grupe.

a) *pronume relative și nehotărâte:*

.....

b) *adverbe relative:*

.....

c) *conjuncții subordonatoare*:

.....

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Analizați frazele parcurgând etapele cunoscute, fără să alcătuiți schema. Identificați toate subordonatele studiate (PR., SB., AT.).

a) „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă."
(M. Eminescu)

b) „Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere."
(M. Eminescu)

c) „Și inima aceea ce geme de durere,
Și sufletul acela ce cântă amorțit,
E inima mea tristă ce n-are mângâiere,
E sufletu-mi ce arde de dor nemărginit."
(M. Eminescu)

d) Trimiterea de ajutoare oricui are nevoie a fost bine organizată.

Scanned with OKEN Scanner

e) Obligaţia lui era repararea sacului care se rupe.
f) El, care e bolnav, n-a venit.

2. Construiţi trei fraze cu subordonate AT. introduse prin pronumele relativ care, în cazul G., precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale (asupra, deasupra, dedesubtul, în jurul etc.).

.....

.....

.....

3. Realizaţi o descriere de zece rânduri în care să folosiţi cât mai multe propoziţii atributive (minimum cinci). Subliniaţi subordonatele AT. cu creion colorat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieţi două fraze cu subordonate AT. introduse prin adverbe relative.

.....

.....

.....

5. Alegeţi varianta corectă din:

Ea a deprins arta ţesutului de la bunica ei pe care şi-a perfecţionat-o.
Ea a deprins de la bunica ei arta ţesutului pe care şi-a perfecţiuonat-o.
Ea a deprins arta ţesutului de la bunica ei, artă pe care şi-a perfecţionat-o.

Observaţii:

1. Locul în frază al subordonatei **AT.** nu este fix, poate sta după elementul regent (intercalată în regentă) sau după regentă.

2. Uneori e necesar să se repete înaintea subordonatei AT. substantivul la care aceasta se referă.

3. O regentă poate avea mai multe subordonate **AT.**

4. Subordonata **AT.** poate fi introdusă prin:

a) *pronume (adjective) relative):* ***care, cine, ce, cât,*** etc.
b) *pronume (adjective) nehotărâte:* ***oricare, oricine, orice,*** etc.
c) *adverbe relative:* ***cum, când, unde, cât, oriunde,*** etc.

Scanned with OKEN Scanner

d) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare:* ***că, să, ca .... să, cum că, dacă, fără să,*** etc.

5. Propoziţiile atributive cunosc mai multe clasificări.

Dintre acestea, fundamentală este clasificarea în ***propoziţii atributive propriu-zise*** (corespunzătoare atributului, cu excepţia celui apoziţional) şi ***propoziţii apoziţionale*** (corespunzătoare unei apoziţii).

6. Propoziţia atributivă, indiferent de locul pe care îl ocupă în frază, nu se desparte prin virgulă când ea exprimă ceva necesar pentru ***identificarea*** sau ***calificarea*** elementului regent.

7. Propoziţia atributivă care exprimă ceva suplimentar (o explicaţie, o atitudine, etc.) se izolează prin virgulă sau linii de pauză.

Completaţi schema de mai jos:

Subordonata AT.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

COMPLEMENTUL DIRECT (C.d.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia: Partea secundară de propoziţie care ***determină un verb*** sau ***o interjecţie predicativă,*** arătând obiectul asupra căruia se exercită direct acţiunea sau care este rezultatul acţiunii se numeşte ***complement direct*** (complement obiect direct sau obiect direct).

Scanned with OKEN Scanner

2. Întrebări: *pe cine? ce?*

3. Se poate exprima prin:

- ***substantiv sau substitut al acestuia în cazul Ac. cu sau fără prepoziţie:***
  Copilul i-a oferit flori mamei sale.
  L-am întâlnit pe Matei.
  Pe acela nu-l cunosc.
  L-am chemat pe primul la mine.
  Eu mă îmbrac cu gust.
  Iată o floare.
  Uite-l pe al meu.
- ***verb la:***
  - ***infinitiv:***
    Am început a rezolva problema.
    N-am unde merge.
    ↓ construcţie infinitivală relativă
  - ***supin:***
    A terminat de citit.
  - ***gerunziu:***
    Am auzit vorbindu-se despre ea.

Observaţii

a) Verbul determinat de complementul direct este un *verb la diateza activă şi exprimă o acţiune.*

b) Atenţie la construcţia complementului direct însoţit obligatoriu de prepoziţia pe (pe Ion, pe acesta, pe mine, pe sine, pe domnul director, pe toţi prietenii, pe cei doi, pe cei de faţă, etc.)

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Alegeţi varianta corectă trasând o linie orizontală peste cea incorect scrisă:
   Aştept medicul-şef. / Aştept pe medicul-şef.
   Am invitat toţi prietenii. / Am invitat pe toţi prietenii.
   Îngrijeşte copiii bolnavi. / Îngrijeşte pe copiii bolnavi.
   Îngrijeşte copii bolnavi. / Îngrijeşte pe copii bolnavi.
   Steaua a învins Dinamo. / Steaua a învins pe Dinamo.

2. Construiţi câte o propoziţie în care un complement direct să fie exprimat prin verb la infinitiv, la supin şi la gerunziu.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

3. Scrieţi câte un enunţ în care un complement direct să fie exprimat prin toate felurile de pronume posibile.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Alcătuiţi câte o propoziţie în care un complement direct să fie exprimat prin toate felurile de numerale posibile.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Identificaţi subiectul (S.), predicatul (P.v.; P.N.), atributul (A.) şi complementul direct (C.d.) scriind simbolurile deasupra cuvintelor corespunzătoare. Folosiţi creioane colorate.

a) „El tresări şi întoarse repede capul spre mine. Apoi tăcu până ce ajunserăm la ţărmul apei. Acolo găsirăm alunii şi cornii în floare."

(M. Sadoveanu)

b) „Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreu a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri..."

(V. Alecsandri)

c) „O cojiţă de alună trag locuste, podu-l scutur
Cu musteaţa răsucită şede-n ea un mire flutur."

(M. Eminescu)

d) „Femeile aveau broboadă cafenie pe cap; fetele erau cu capetele goale gătite cu flori de grădină. Unele erau frumoase şi spionau cu priviri grele pe cei trei oşteni."

(M. Sadoveanu)

e) „N-aş putea spune hotărât dacă, în timpul somnului, mi-a fost frig sau cald, sau dacă lupii m-au mâncat; pot, însă, spune cu încredinţare, că, trezindu-mă, îmi revizuii persoana spre a vedea dacă nu-i lipseşte ceva; era neatinsă."

(C. Hogaş)

6. Analizaţi, la alegere, câte două subiecte, două predicate, două atribute şi două complemente directe din textele de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

7. Construiţi enunţuri în care complementele directe exprimate prin pronumele i, l, ne, vă să determine un verb la infinitiv şi alte enunţuri în care aceleaşi complemente directe să determine un verb la conjunctiv. Subliniaţi toate complementele directe întâlnite în aceste enunţuri.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

C.d.
Mihai îi povesti întâmplarea.

ce?
P.v. P.v.
Mihai îi povesti[1] / (ce) se întâmplase.[2] /

are rol de C.d. al verbului „povesti" din regentă

C.d.
Mama îi arătă procedura.

ce?
P.v. P.v.
Mama îi arătă[1] / (cum) să procedeze.[2] /

are rol de C.d. al verbului „arătă" din regentă

Scanned with OKEN Scanner

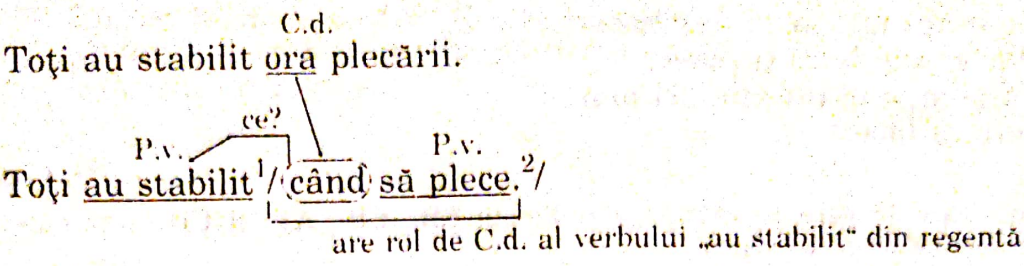

Definiţia. Propoziţia subordonată cu funcţie de ***complement direct*** pentru un verb din regentă se numeşte ***propoziţie subordonată completivă directă (CD.)***

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele completive directe din:

Iată că vine tata.
Am întârziat aşteptând să termini.
Spune-mi cine eşti.
Povesteşte-mi orice vrei tu.
Cunosc unde mergem.
Întreabă-l dacă e medic.
Ştiu cui i-au acordat locul întâi.
Pe oricine întâlneşti să-l saluţi.
I-am luat pe câţi am trimis.
Mi-a propus ca să particip la olimpiadă.
Nu ştiu de voi accepta.
Eu aş dori pe tine să te trimită.
Cumpără orice carte doreşti.

2. Ordonaţi elementele care introduc CD. în următoarele grupe:

a) *pronume (adjective) pronominale relative şi nehotărâte:*

.....

b) *adverbe relative:*

.....

c) *conjuncţii subordonatoare:*

.....

3. Parcurgând etapele cunoscute pentru analiza frazei, identificaţi subordonatele studiate din următoarele fraze. Subliniaţi cu culoare subordonatele CD.

a) „Să nu-i spui mamei c-am scos soba în ger. Dacă te prind că trăncăneşti, ai de-a face cu mine."

(F. Neagu)

b) „Atunci ţăranii îi spuseră cum îi nedreptăţeşte pârcălabul, cum îi asupreşte şi jupuieşte, cum le ia biruri afară din cale, cum îi globeşte peste măsură pentru lucru de nimica."

(P. Ispirescu)

c) „...De-or întreba
În sat de-a mea venire,
Tu-n loc de adevăr să spui
Că n-ai de mine ştire,

Scanned with OKEN Scanner

Că n-am fost la un regiment,
Dar spune-le ce-ţi place,
Că pentru ei ori viu, ori mort,
Totuna face."

(G. Coşbuc)

4. Construiţi fraze în care să existe subordonate SB., PR., AT. şi CD., introduse prin conjuncţia subordonatoare dacă.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Rescrieţi numai subordonatele CD. Caracterizaţi-le după toate criteriile de clasificare a propoziţiilor.

a) Cineva povestea cum într-o zi, văzând atâta frumuseţe în jur, a pornit-o prin pădurea care se întindea cât vedeai cu ochii.

.....

.....

.....

b) Ce-a zis el şi dânsa ce-a răspuns, niciodată n-am aflat.

.....

.....

.....

.....

c) „Cunoşti tu cine suntem şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, astfel să ne vorbeşti?"

(Gr. Alexandrescu)

.....

.....

d) Ce face acolo nu ştiu şi unde se duce nu mi-a spus.

.....

.....

.....

.....

e) Cum să înveţi acum ţi-am explicat.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

f) „La ăst frumos cuvânt, Raton înduplecat,
Văzând că Dumnezeu de martor e luat,
Îşi ceru iertăciune..."

(Gr. Alexandrescu)

.....

.....

Observaţii:

1. Subordonata CD. are ca element regent ***predicatul*** din propoziţia regentă (exprimat printr-un ***verb la diateza activă*** sau prin ***interjecţie***) ori ***un verb la mod nepredicativ*** aflat în regentă.

2. Pentru a nu fi confundată cu subordonata SB., observaţi cu atenţie verbul determinat. ***CD. determină un verb personal, tranzitiv aflat la diateza activă.***

3. O regentă poate avea mai multe subordonate CD.

4. Subordonata CD. se introduce prin:

a) *pronume (adjective) relative sau nehotărâte:* ***care, cine ce, cât, oricare, oricine, orice, oricât,*** cu sau fără prepoziţie.

b) *adverbe relative:* ***când, unde, cum,*** cu sau fără prepoziţie.

c) *conjuncţii subordonatoare:* ***că, să, ca să, ca .... să, dacă, de*** (cu sensul dacă)

5. Locul subordonatei CD. nu este fix. De regulă, stă imediat după elementul regent.

6. Când este aşezată după propoziţia regentă, subordonata CD. nu se desparte prin nici un semn de punctuaţie.

Când este aşezată înaintea regentei, folosirea virgulei este facultativă.

Completaţi schema de mai jos.

Subordonata CD.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

COMPLEMENTUL INDIRECT (C.i.)

SCHEMA RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia. Partea secundară de propoziţie care ***determină un verb, o interjecţie predicativă, un adjectiv*** sau ***un adverb*** şi arată obiectul căruia i se atribuie ***acţiunea, însuşirea*** sau ***caracteristica*** exprimată de cuvântul determinat.

Exemple: Îi trimit ei o scrisoare.
verb

Na-ţi cartea!
interj.

Are o atitudine favorabilă tuturor.
adj.

Locuieşte departe de oraş.
adv.

2. Întrebări: ***cui?*** – când este în caz. D.
despre cine?, despre ce?
cu cine?, cu ce? din cine?,
din ce? pentru cine?, } când este în caz. Ac.
pentru ce, etc.
(a, al, ai ale) cui?, asupra cui? contra cui? împotriva cui? etc. – când este în caz G.

3. Se poate exprima prin:

substantiv, pronume sau numeral în cazurile D., G., Ac.:

Le scriu părinţilor.
pr. caz. D. s. caz. D.

De zece lei am luat flori.
numeral + subst. caz. Ac.

M-am adresat amândurora.
numer. caz. D.

Cunosc echipa câştigătoare a turneului.
s. caz. G.

S-au năpustit asupra lor.
pr. caz. G.

Mă interesez de această lucrare.
s. caz. Ac.

Mă feresc de toţi.
pr. caz. Ac.

adjectiv propriu-zis cu valoare substantivală:

Din palid s-a făcut roşu.

Sătulul nu crede celui flămând.

continuare în pag. 63

Scanned with OKEN Scanner

urmare din pag. 62

verb la — ***infinitiv:*** S-a mulţumit a zâmbi.
supin: S-a săturat de vorbit.
gerunziu: Se plictisise aşteptând.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Scrieţi câte trei propoziţii enunţiative propriu-zise şi negative în care complementele indirecte să fie exprimate prin substantive în cazurile genitiv şi acuzativ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Completaţi spaţiile libere cu complementele indirecte corespunzătoare:

..... am spus ..... secretul meu.
pr. în D. numeral în D.

N-am dat ..... din averea mea.
pr. negativ. în D.

Am adus ..... multe jucării.
s.în D.

..... e dor ..... .
pr. în D. pr. în Ac.

..... adresez rugămintea mea.
pr. în D.

..... folosim metode noi.
s. în G.

..... se impun măsuri drastice.
pr. în G.

Toţi înclină ..... .
s.în Ac.

Fiecare este apt ..... .
pr. în Ac.

A fost premiat lotul câştigător ..... .
s. în G.

3. Elaboraţi şase enunţuri cu complementele indirecte exprimate prin verbe la diferite moduri.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieţi propoziţii în care cuvintele fiică, familie, civilizaţie, să fie, pe rând, în cazul genitiv, cu rol de complement indirect.

.....

.....

.....

5. Subliniaţi şi analizaţi complementele indirecte din:

a) Salutări colegilor! Expediţia noastră continuă. Ni s-au alăturat noi membri. Ei ne-au oferit prilejul de a demonstra tuturor că merităm să ne numărăm printre elevii câştigători ai celor mai multe probe. Mulţi de aici s-au declarat împotriva noastră.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Observaţii:

1. Verbul determinat de un C.i. poate lipsi.
2. Când C.i. este exprimat printr-un substantiv, pronume sau numeral în caz. Ac. sau G. cu prepoziţie, întrebarea este precedată de prepoziţia respectivă.

6. Împărţiţi, după caz, frazele în propoziţii, identificaţi subordonatele, notaţi deasupra subiectele, predicatele, atributele, complementele directe şi indirecte din fiecare propoziţie.

„Străinilor voi nu le-aţi spus
Că doine ca a noastre nu-s".

(G. Coşbuc)

„Oamenii se uitau la el, nedumeriţi, încurcaţi; nu mai rădea nimeni pe punte, ca în clipa aceea când povestirea s-ar fi putut termina.

– Au, şovăieşte vreunul? întrebă Anton Lupan, privindu-i mirat."

(Radu Tudoran)

Scanned with OKEN Scanner

Îi e somn copilului care este obosit.
Mi-e greu cu gospodăria.
Le mulţumeşte tuturor fiindcă l-au ajutat.
Dă prioritate unei maşini aflate în depăşire.
Vouă nu vă lipseşte nimic din ce vă doriţi.

7. Analizaţi ultimele cinci C.i. din exemplele de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

C.i.
Sunt mândră de purtarea ta.

P.N. P.v.
Sunt mândră[1]/(că) te porţi frumos.[2]/

are rol de C.i. al adjectivului „mândră" din regentă

C.i.
Dornic de întâlnire, i-a telefonat.

P.v. P.v.
Dornic [2a]/(să) l întâlnească,[1]/ i-a telefonat.[2b]/

are rol de C.i. al adj. „dornic", din regentă

C.i.
A scris părinţilor.

P.v. P.v.
A scris[1]/(cui) trebuia.[2]/

are rol de C.i. al verbului care exprimă P.v. din regentă

C.i.
E vai de el.

P.N. P.v.
E vai[1]/(de cine) nu are părinţi.[2]/

are rol de C.i. al interjecţiei „vai" din regentă.

Definiţia: ***Propoziţia subordonată completivă indirectă (CI.)*** determină un ***verb,*** un ***adjectiv*** sau o ***interjecţie*** din propoziţia regentă şi corespunde unui complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele CI. din următoarele fraze, urmând etapele cunoscute.

Sunt convins că aşa e bine.
Mă mir de ce poate face el.
Dau ajutor oricui are nevoie de el.
Nu mă dumiresc a cui este cartea aceasta.
Mă tem ca nu cumva să nu promovezi examenul.
Îmi pare bine că ai venit.
Îmi pare rău să pleci acum.
Cui a muncit i se cuvine răsplata.
Cui n-a mâncat îi e foame.
A dat cui a vrut partea sa.
S-a apucat de a săpat grădina.
M-am apucat să scriu un roman.
Ne uităm cum copacii îşi îmbracă haina estivală.
Se gândeşte unde a întâlnit aşa oameni.
Din ce s-a întâmplat rezultă că a procedat bine.
Oricui mă întreabă îi povestesc cu plăcere despre ce am discutat la simpozion.

Observaţii:

1. Foarte multe subordonate CI. determină verbe sau locuţiuni verbale reflexive: ***a se gândi, a se mira, a se interesa, a-şi aduce aminte,*** etc.

2. Pentru a nu confunda SB. cu CI. observă că *verbul reflexiv regent al SB. este impersonal, iar al CI. este verb reflexiv personal.*

Exemplu:

CI.
Îmi pare rău/ că am întârziat./
SB.
(Se) Pare/ că am întârziat./

b) Pentru a nu confunda CD. cu CI., folosiţi întrebările precedate de prepoziţiile corespunzătoare: cu cine (ce)?, la cine (ce)?, de cine (ce)?, etc.

Exemplu:

ce?
CD.
A hotărât/ să meargă în tabără./
la ce?
CI.
S-a hotărât/ să meargă în tabără./

3. O regentă poate avea mai multe subordonate CI.

4. Subordonata CI. poate fi introdusă prin:

a) *pronume (adjective) pronominale relative sau nehotărâte:* ***care, cine, ce, oricine, oricare, orice*** în cazurile D. sau Ac.

b) *adverbe relative:* ***unde, când, cum.***

c) *conjuncţii (locuţiuni conjuncţionale) subordonatoare:* ***să, că, ca să, dacă (de), nu cumva să, să nu cumva să, ca nu cumva să,*** etc.

5. Locul subordonatei CI. nu este fix.
În mod obişnuit, este după termenul regent.

Scanned with OKEN Scanner

6. CI. aşezată după regentă nu se desparte de aceasta prin nici un semn de punctuaţie.

Când este aşezată înaintea regentei, folosirea virgulei este facultativă.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Construiţi cinci fraze în care să existe subordonate CI. introduse prin diferite conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Stabiliţi complementele indirecte din propoziţiile de mai jos şi apoi transformaţi-le în subordonate CI.

Mă tem de rău.

.....

Îmi amintesc de tinereţe.

.....

Povestea ascultătorilor un roman citit recent.

.....

Se lăuda cu autografele date.

.....

S-a săturat a vorbi în zadar.

.....

3. Analizaţi frazele de mai jos. Rescrieţi subordonatele CI. şi clasificaţi-le după toate criteriile.

a) „Bănică, fără să-i pese că deasupra se zbătea, hohotind, viscolul, împingea soba spre livadă şi-n urma lui rămânea o cărare adâncă, pe care venea Tocănel fluturând din coadă."

(F. Neagu)

.....

.....

b) „Îmi pare rău, scumpa mea scrumbie cugetătoare, că tocmai la jir te-ai supărat, deşi sunt încredinţat că, de-ai scurma în străvechea ta genealogie, ai găsi neapărat şi vreun mistreţ printre iluştrii tăi strămoşi."

(C. Hogaş)

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

4. Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele: Bănică, viscolul, soba, adâncă, din coadă (textul *a*); scrumbie, te-ai supărat, sunt încredinţat, ta (textul *b*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Construiţi fraze în care subordonatele studiate să fie introduse prin adverbul relativ unde.

PR: .....

SB: .....

AT.: .....

CD: .....

CI: .....

6. Alcătuiţi fraze în care propoziţia ... *cum te îmbraci* .... să fie, pe rând, subordonată SB., AT., CD., CI.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

7. Scrieţi trei fraze în care să existe subordonate CI. coordonate prin juxtapunere sau cu ajutorul unor conjuncţii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Demonstraţi prin trei exemple că subordonata CI. poate sta şi înaintea regentei.

.....

.....

.....

9. Construiţi trei fraze în care să existe câte o subordonată CI. Contrageţi subordonata CI. în partea de propoziţie corespunzătoare.

.....

.....

.....

10. Completaţi schema de mai jos:

Subordonata CI.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (C.C.L.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiția: Partea secundară de propoziție care determină ***un verb*** sau o ***interjecție predicativă***, arătând ***locul*** unde se petrece acțiunea, ***punctul de plecare, direcția, limita acțiunii, spațiul străbătut.***

2. Întrebări: ***unde? de unde? încotro? până unde? pe unde?***

3. Poate fi exprimat prin:

- ***substantiv sau substitut al acestuia, cu prepoziție (locuțiune prepozițională) în caz. Ac., G., D.***
  - Am alergat spre casă. (s.caz. Ac.)
  - În fața casei crește un tei. (s.caz. G.)
  - Stai locului (s. caz. D.)
  - În ea locuiește bunica mea. (pr. în Ac.)
  - Am sosit la cei doi. (numer. în Ac.)
- ***adverb (locuțiune adverbială) de loc.***
  - Unde pleci?
  - Hai acolo!
  - Umblă peste tot.

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Subliniați și analizați complementele circumstanțiale de loc din:

a) „Uneori toamna venea dinspre mare adusă de înalte și înspumate valuri. Alteori dinspre miazănoapte pogora cu turme de negri nori. Atunci, peste pământul straniu și străvechi se năpusteau vijelii cumplite și cădeau ploi năprasnice"

(Z. Stancu)

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

b) „Știi că prin fundul curții mele trece iazul, iazul morilor. Când n-am ce face, dau cu undița la pește. Am acolo în stânga scării (...), o adâncătură, în care arunc în toate serile câte o bucată de mămăligă."

(I. Al. Brătescu-Voinești)

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

c) „Mă-ntorc la voi, prieteni şi dragii mei vecini,
Am fost plecat departe, am fost printre străini"

(D. Corbea)

.....

.....

2. Construiţi propoziţii interogative în care cuvintele de acolo, de la munte, din cele patru, din urma lui să aibă funcţie sintactică de complemente circumstanţiale de loc.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scrieţi câte o propoziţie în care aceleaşi cuvinte de la exerciţiul anterior să aibă rol de atribute. Scrieţi deasupra felul acestora.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Alcătuiţi o naraţiune de zece rânduri în care să folosiţi cât mai multe complemente circumstanţiale de loc. Subliniaţi-le cu culoare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

C.C.L.
A plecat acolo.

P.v. P.P
A plecat /(unde) P.v.
a dorit.[2]/

are rol de C.C.L. al verbului „a plecat" din regentă

C.C.L.
Nu se văd urme pe nicăieri.

P.v. P.P. P.v.
Nu se văd urme[1]/(pe oriunde) m-aș duce.[2]/

are rol de C.C.L. al verbului din regentă.

C.C.L.
Hai la școală.

P.v. P.v.
Hai[1]/(unde) învățăm lucruri folositoare.[2]/

are rol de C.C.L. pentru interjecția predicativă din regentă.

Definiția: ***Propoziția subordonată circumstanțială de loc (CL.)*** arată ***locul*** unde se petrece acțiunea exprimată de un verb sau o interjecție predicativă din regentă și corespunde complementului circumstanțial de loc.

1. Folosindu-vă de definiție, identificați subordonatele circumstanțiale de loc din următoarele fraze:

Se plimbă pe unde nu te aștepți.
Mergi către cine te îndreaptă pașii.
Du-te încotro vezi cu ochii.
Oriîncotro vei privi și oriîncotro te vei îndrepta, vei întâlni o mare pustietate.
Acolo unde s-a oprit, începea prăpastia.
Acolo s-a oprit, unde începea prăpastia.
Iată unde s-a dat bătălia decisivă.

Observații:

1. Subordonata CL. se poate introduce prin:
   a) *pronume relative sau nehotărâte precedate de prepoziția* ***către*** sau ***spre: care, cine, ce, cât, oricare, oricine,*** etc.
   b) *adverbe relative cu sau fără prepoziție:* ***unde, de unde, până unde, pe oriunde, de oriunde, oriunde, oriîncotro,*** etc.
2. O regentă poate avea mai multe subordonate CL.
3. Deseori, adverbului relativ care introduce subordonata CL. îi corespunde în regentă adverbul ***acolo,*** cu care se află în strânsă legătură (în corelație). Acesta se numește ***element corelativ***)
4. Uneori, adverbul relativ ***unde*** formează un tot împreună cu adverbul ***acolo.***
5. Locul obișnuit al subordonatei CL. este după regentă și nu se desparte prin virgulă.

Atunci când se află intercalată în regentă sau înaintea acesteia, ori reluată prin corelativul ***acolo,*** se desparte prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Analizați frazele de mai jos. Identificați subordonatele studiate (PR. SB., AT., CD., CI., CL.). Rescrieți subordonatele CL. și caracterizați-le.

a) Cât vezi cu ochii, e numai pădure.

.....

.....

b) Privește oriunde dorești.

.....

.....

c) Pe orice drum mergi, eu te însoțesc.

.....

.....

d) „Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește".

(V. Alecsandri)

.....

.....

.....

2. Construiți fraze în care să existe subordonatele studiate introduse prin adverbul relativ unde (element caracteristic pentru CL.)

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

3. Scrieți trei fraze în care să existe subordonate CL. în ale căror regente să se afle adverbul corelativ acolo.

.....

.....

.....

4. Alcătuiți două fraze în care aceeași regentă să aibă mai multe subordonate CL. Subliniați-le cu culoare.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

. . . . . .

. . . . . .

5. Scrieţi două fraze în care subordonata CL. să se afle înaintea regentei. Analizaţi frazele (fără schemă).

. . . . . .

. . . . . .

6. Scrieţi două fraze cu subordonate CL. intercalate în propoziţia regentă. Analizaţi aceste fraze (fără schemă).

. . . . . .

. . . . . .

7. Completaţi spaţiile libere cu subordonate CL.

a) Pretutindeni ..... o urmăream cu privirea.
b) Pe aici ..... găseşti multă vegetaţie.
c) Acolo ..... este pământul patriei mele.

8. Compuneţi un text descriptiv de zece rânduri în care să folosiţi cel puţin şase subordonate CL. Subliniaţi-le cu culoare.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

9. Restrângeţi trei dintre subordonatele CL. din compunerea alcătuită în partea de propoziţie corespunzătoare.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

10. Completaţi schema

Subordonata CL.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelativ: acolo	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

* Încercuiţi elementul introductiv caracteristic.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP (C.C.T.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia: Partea secundară de propoziţie care determină ***un verb, o interjecţie predicativă*** – sau un ***adjectiv,*** arătând ***timpul*** (momentul începerii, durata, limita, frecvenţa) când se petrece acţiunea sau se manifestă însuşirea exprimată de cuvântul determinat.

2. Întrebări: ***când? de când? până când?, cât timp?, de câte ori?***

3. Poate fi exprimat prin:

- ***substantiv sau substitut al acestuia în caz Ac. cu sau fără prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale), singur sau însoţit de determinanţi:***
  Ne-am cunoscut în concediu.
  Echipa a ieşit victorioasă a doua oară.
  Citeşte de la vârsta de cinci ani.
  A sosit după mine.
  De mică era talentată.
  O dată terminat lucrul, am plecat.
- ***adverbe (locuţiuni adverbiale) de timp:***
  Noaptea admirăm candelabrul cerului.
  Acum s-a încălzit.
  Vino din când în când la mine.
- ***verb la***
  - ***infinitiv:***
    A plecat înainte de a vorbi cu mine.
  - ***gerunziu:***
    Mâncând s-a înecat.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Subliniaţi şi analizaţi complementele circumstanţiale de timp din:

a) „Poate să fi fost pe la cântători, când urletele vijeliei începuseră a-şi scoborî glasul şi zbuciumul codrilor se mai potoli."

(C. Hogaş)

.....

.....

b) „Grăind astfel unul, iar celălalt ascultând, a lucit deasupra ogoarelor şi livezilor acelui cuprins soarele."

(M. Sadoveanu)

.....

.....

2. Construiţi câte o propoziţie în care să se afle complemente circumstanţiale de timp exprimate prin următoarele locuţiuni adverbiale: zi de zi, în veci, pe neaşteptate, clipă de clipă, din vreme în vreme.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Construiţi trei propoziţii în care să existe complemente circumstanţiale de timp exprimate prin adverbe provenite din substantive.

.....

.....

.....

4. Scrieţi câte două propoziţii cu complemente circumstanţiale de timp exprimate prin verbe la infinitiv şi, respectiv, la gerunziu.

.....

.....

.....

.....

5. Compuneţi o naraţiune de zece rânduri în care să existe cel puţin zece complemente circumstanţiale de timp. Subliniaţi-le. Analizaţi cinci, la alegere.

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP (TEMPORALĂ)

C.C.T.
Într-o zi să vii la mine.

P.v. P.v. P.P.
Când vrei tu,[1]/ să vii la mine.[2]/

are rol de C.C.T. al verbului din regentă.

C.C.T.
A venit după terminarea temelor.

P.v. P.P. P.v.
A venit[1]/ după ce şi-a terminat temele,[2]/

are rol de C.C.T. al verbului din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care îndeplineşte funcţia de *complement de timp* pentru un verb din regentă se numeşte ***propoziţie subordonată circumstanţială de timp (temporală) (CT.).***

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele CT. din frazele:
Până să ne cânte ceva, violonistul şi-a acordat vioara.
După ce voi servi masa, te voi vizita.
Într-o zi, pe când mă plimbam prin parc, l-am întâlnit pe Marin.
Îndată ce sosi, ceru să mănânce.
Cum sosi, ceru să mănânce.
Cum primeşti scrisoarea mea, să pleci.
Ne putem întâlni în ce zi vrei tu.
Am aşteptat cât mi-ai spus.
Am stat acolo, până când a venit medicul.
Vine la mine ori de câte ori poate.

Scanned with OKEN Scanner

Îmi telefonează orișicând dorește.
Când nu te aștepți, atunci îți face daruri.
Cum mă trezesc, îndată fac gimnastica de înviorare.
Îndată ce ne-a zărit, pe loc ne-a sărit înainte.
Cum am ajuns la cabană, am și luat legătura cu ai mei.
Cum ajunge la fântână, cum începe a bea apă.
Tot alaiul, până să prindem de veste, a trecut podul.

Observații:

1. Subordonata CT. (temporala) poate fi introdusă în frază prin:
   a) *adverbul relativ* ***când*** *cu sau fără prepoziții sau prin compuse ale acestuia:* ***când, de când, pe când, oricând, orișicând.***
   b) *locuțiuni conjuncționale:* ***în timp ce, îndată ce, în vreme ce, până ce, până să, după ce, înainte ca să, ori de câte ori, etc.***
   c) *adverbele* ***cum*** (cu sensul ***îndată ce***) și ***cât*** (cu sensul ***cât timp***).
2. De multe ori adverbul care introduce CT. are în regentă un ***corelativ:*** *atunci, îndată, pe loc, și* (cu sensul *îndată*), *cum* (cu sensul *îndată*), *odată* (cu sensul *îndată*), *imediat.*
3. Locul temporalei nu este fix.
4. Se desparte prin virgulă:
   a) când este așezată după regentă și urmează după un complement circumstanțial din aceasta;
   b) când este așezată înaintea regentei și nu se insistă asupra ei;
   c) când temporala are în regentă un adverb corelativ;
   d) când este intercalată în regentă și așezată înaintea predicatului.
5. O regentă poate avea mai multe subordonate temporale.

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Analizați frazele de mai jos. Identificați subordonatele studiate. Subliniați-le cu culoare pe cele CT.

„Mi-am redobândit coroana, iar sunt domnul țării mele!
Uite cum se șterg, pălite, de pe boltă, mii de stele,
Când de zori s-anunță firii soarele biruitor,
Astfel, când se-nalță fruntea mea de domn stăpânitor
Pier în preajma mea dușmanii, mi se luminează zarea!"

(Al. Davila)

b) „Când vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunele, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl mustra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul."

(I. Creangă)

c) „Când mama nu mai putea de obosită și se lăsa câteoleacă ziua să se hodinească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slavă. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-i în spate pe întuneric."

(I. Creangă)

d) „Când, tremurându-și jalea și sfiala,
Un cânt pribeag îmbrățișează firea,

Scanned with OKEN Scanner

Şi-un trandafir crescut în umbră moare.
Şi soare nu-i să-i plângă risipirea,
Eu plâng atunci, căci tu-mi răsai în zare..."

(O. Goga)

2. Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate în textele de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Construiţi fraze în care să existe subordonatele studiate introduse prin adverbul relativ când (element caracteristic pentru CT.) Unde nu e posibil, trasaţi o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

Scanned with OKEN Scanner

CT:.....

4. Scrieţi trei fraze cu subordonate CT. care să aibă în propoziţia regentă adverbe corelative (atunci, îndată, pe loc, imediat, cum, odată, etc.).

.....

.....

.....

5. Alcătuiţi câte o frază prin care să exemplificaţi locul pe care-l poate ocupa temporala faţă de regentă.

.....

.....

.....

6. Rescrieţi numai subordonatele temporale şi caracterizaţi-le din toate punctele de vedere:

a) Cum ai plecat, imediat m-am apucat de scris.
b) Ai plecat cum ai venit.
c) Întrebarea, când îmi vei restitui datoria, nu-mi dă pace.
d) Mă întreb când îmi vei restitui datoria.

.....

.....

.....

.....

7. Compuneţi o naraţiune de zece rânduri în care să existe cel puţin şapte subordonate temporale. Subliniaţi-le cu culoare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Restrângeţi trei dintre subordonatele temporale din textul compus în partea de propoziţie corespunzătoare. Rescrieţi enunţul obţinut.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

9. Completaţi schema:

Subordonata temporală (CT.)

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

* Încercuiţi elementul introductiv caracteristic pentru subordonata temporală.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD (C.C.M.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia. *Partea secundară de propoziţie* care determină ***un verb, un adjectiv, un adverb*** sau ***o interjecţie predicativă***, arătând ***modul (felul)*** în care se desfăşoară sau se prezintă o acţiune sau o calitate.

2. Întrebări: ***cum?*** (când arată modul propriu-zis) ***cât? la cât? cât de?*** (când arată măsura, cantitatea) ***decât ce? în ce fel?*** (când exprimă comparaţia)

3. Poate fi exprimat prin:

- ***adverb (locuţiune adverbială) sau numeral cu valoare adverbială:***
  Hai repede.
  Învaţă cu de-a sila.
  Câştigă însutit.
- ***substantiv (substitut al acestuia) în cazul Ac.***
  Vă văd ca prin ceaţă.
  Veneau doi câte doi.
  E mare cât tine.
- ***verb la infinitiv:***
  Cântă fără a se intimida.
- ***verb la gerunziu:***
  Mergea târşind un picior.
- ***interjecţie:***
  Vine pâş-pâş.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Subliniați și analizați complementele circumstanțiale de mod din:

a) „Așa grijind copiii altor mame,
Te stingi zâmbind în calea ta, fecioară,
Iar căpătâiul somnului tău vitreg,
De-un vis deșert zadarnic se înfioară."

(O. Goga)

.....

.....

.....

.....

b) „Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velințele. Se puse binișor în pat, ca să nu mototolească albiturile"

(M. Sadoveanu)

.....

.....

.....

.....

c) „Pe sus se desfac... rarişti de mesteceni albi ca făcliile...
Stânci mari, fioroase își scot gâturile din întunericul codrilor și s-aplecă în jos, ca niște cămile ce vor să bea apă."

(Al. Vlahuță)

.....

.....

.....

.....

.....

2. Construiți câte două propoziții în care să existe complemente circumstanțiale de mod exprimate, pe rând, prin locuțiuni adverbiale, interjecții și prin verbe la infinitiv și la gerunziu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. Alcătuiți propoziții în care verbele la infinitiv a mesteca, a privi și a cânta să exprime toate părțile de propoziție posibile.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieți cinci propoziții cu complemente circumstanțiale de mod exprimate prin adverbe derivate de la adjective.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Construiți enunțuri în care cuvintele de mai jos să aibă funcțiile sintactice indicate.

rece, funcție de A. .....

C.C.M. .....

Scanned with OKEN Scanner

blând, funcţie de
- A. .....
- n. pred. .....
- C.C.M. .....

limpede, funcţie de
- S. .....
- A. .....
- n. pred. .....
- C.C.M. .....

6. Realizaţi, în zece rânduri, portretul unui coleg. În fiecare enunţ să existe cel puţin un C.C.M. Subliniaţi cu creion colorat toate C.C.M. Analizaţi cinci dintre ele.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD (MODALĂ)

C.C.M.
Mi-a vorbit aşa.

P.v. P.P. P.v.
Mi-a vorbit[1]/ cum s-a priceput.[2]/
are rol de C.C.M. al verbului din regentă

C.C.M.
Zboară ca un bolid.

P.v. P.P. P.v.
Zboară[1]/ cum zboară un bolid.[2]/
are rol de C.C.M. al verbului din regentă

C.C.M.
El este sănătos ca tine.

P.N. P.P. P.N.
El este sănătos[1]/ cum eşti şi tu.[2]/
are rol de C.C.M. al adjectivului din regentă.

C.C.M.
Învaţă-l bine ca pe mine.

P.v. P.P P.v.
Învaţă-l bine[1]/ cum m-ai învăţat şi pe mine.[2]/
are rol de C.C.M. al adverbului din regentă.

Definiţia. *Propoziţia subordonată* care are rol de *complement circumstanţial de mod* al unui verb, adjectiv sau adverb din propoziţia regentă se numeşte ***subordonată circumstanţială de mod (modală) (CM.).***

Propoziţia modală poate fi:

a) ***modală propriu-zisă*** (exprimă modul cum se desfăşoară acţiunea sau se prezintă calitatea exprimată de elementul regent.)

b) ***modală comparativă*** (exprimă termenul al doilea al unei comparaţii de egalitate sau de inegalitate).

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele modale din frazele:

Noi l-am examinat precum ne-aţi arătat.

Eu muncesc cum au muncit părinţii mei şi m-au învăţat şi pe mine.

Copiii mei învaţă după cum pot.

„Deştept" cum e, nu a înţeles nimic.

Sunt cu atât mai îngrijorată, cu cât mă aşteptam la bucurii din partea ta.

Scanned with OKEN Scanner

Studiază ca şi când ar mânca.
Lucrează fără să se gândească la rezultat.
Bunicul a alergat de parcă ar fi fost tânăr.
Nu rezistă el să nu o viziteze pe bunica.
Matei învaţă cât învaţă orice elev de clasa a VIII-a.
A exersat atât, pe cât exersează un doritor de performanţă.
Azi am vândut la fel de mult cum am vândut ieri.
Îi merge mai bine decât credeam.
Se prezintă mai bine decât cine a fost până acum.
Munceşte mai mult pentru bani decât ca să fie bine văzut.

Observaţii:

1. Subordonata CM. se introduce în frază prin:
a) *adverbe relative:* ***cum, precum, cât, decât.***
b) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:* ***după cum, după cât, să, fără să, ca şi cum, ca şi când, de parcă, decât cine, decât ce,*** etc.

2. Subordonata CM. poate avea în regentă ***adverbe corelative*** ca: ***aşa, asemenea, la fel, astfel, tot astfel, atât, cu atât, pe atât.***

3. Locul subordonatei modale nu e fix, poate fi înainte, intercalată sau după regentă.

4. Când este aşezată după sau înaintea regentei şi nu se insistă asupra ei, se desparte prin virgulă.
Când are corelativ în regentă, se desparte prin virgulă.

5. O regentă poate avea mai multe subordonate modale. În asemenea situaţii, elementul introductiv poate lipsi la cea de-a doua sau de-a treia subordonată modală.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Construiţi trei fraze în care să existe subordonate modale introduse prin locuţiuni conjuncţionale.

.....

.....

.....

2. Construiţi fraze în care să existe subordonatele studiate introduse prin adverbul relativ cum (element caracteristic modalei). Unde nu e posibil, trasaţi o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

CT:.....

Scanned with OKEN Scanner

CM: .....

3. Construiţi fraze în care să existe subordonatele învăţate introduse prin conjuncţia subordonatoare să. (Urmaţi modelul de mai sus).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieţi cinci fraze în care să se afle subordonate modale care au diferite corelative în regente.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Analizaţi frazele de mai jos. Subliniaţi cu culoare subordonatele modale.

a) „...Îl voi slăvi în cântec cum pot
slăvi doar luna, iubindu-l ca
pe munţii, natalii mei, bătrâni."

(N. Labiş)

b) „Şi te iubesc, copilă, cum repedea junie
Iubeşte-n ochi de flăcări al zilelor noroc,
Iubesc precum iubeşte pe-o altă vijelie
Un ocean de foc."

(M. Eminescu)

c) „Gură fac ca roata morii;
Şi de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii gureşe, când norii
Ploi vestesc."

(G. Coşbuc)

d) „Ş-apoi când venea moşneagul de pe unde era dus, gura babei umbla cum umbla meliţa."

(I. Creangă)

6. Contrageţi subordonatele din ultima frază în partea de propoziţie corespunzătoare fiecăreia. Rescrieţi enunţul.

.....

Scanned with OKEN Scanner

7. Completaţi schema:

Subordonata CM.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie.	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

*Încercuiţi elementul introductiv caracteristic.

Complementul circumstanţial de cauză (C.C.Cz.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia. *Partea secundară de propoziţie* care exprimă ***cauza*** (pricina, motivul) unei acţiuni sau a unei însuşiri.

2. Determină:
- ***un verb:*** Crapă <u>de sătul</u>.
- ***un adjectiv:*** Este bolnavă <u>de supărare</u>.

3. Întrebări: ***din ce cauză? din ce pricină?***

4. Poate fi exprimat prin:
- ***substantiv sau substitut al acestuia cu prepoziţie (locuţiune prepoziţională).***
  Am întârziat <u>din cauza ploii</u>.
  Sare în sus <u>de bucurie</u>.
  E supărată <u>din pricina lui</u>.
  A căzut <u>din cauza celor doi</u>.
- ***adjectiv cu prepoziţia de:***
  Se împleticea <u>de obosit</u>.
- ***verb la gerunziu:***
  <u>Întârziind</u>, n-am mai intrat.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Subliniaţi şi analizaţi complementele circumstanţiale de cauză din:

a) Fiind constructor, se pricepe să aprecieze calitatea unei clădiri. Era mirat de neregulile descoperite. A ordonat dărâmarea zidului temându-se de urmări. Era negru de supărare.

.....

.....

.....

.....

b) Matei se prăpădea de râs. Ionică nu mai auzea nimic de enervare. Ar fi dorit să râdă şi el, dar l-au podidit lacrimile de ciudă şi de mânie.

.....

.....

.....

c) „Aş vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină..."

(G. Coşbuc)

.....

2. Construiţi câte două propoziţii în care să existe complemente circumstanţiale de cauză exprimate prin substantive precedate de locuţiuni prepoziţionale, prin adjective şi prin verbe la gerunziu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scrieţi enunţuri în care construcţiile: din pricina tuturor, din cauza amândurora, din disperare, de fericire, de ger să fie complemente circumstanţiale de cauză.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Completaţi spaţiile goale cu complementele circumstanţiale de cauză corespunzătoare.

a) Ochii ei se umeziseră ..... .

b) Copilul s-a surmenat ..... .

c) N-a participat la olimpiadă ..... .

Scanned with OKEN Scanner

d) ..... a fugit.

e) ..... n-a promovat examenul.

5. Compuneţi o scrisoare de zece rânduri prin care să motivaţi neparticiparea la o întrecere sportivă. Folosiţi cât mai multe complemente circumstanţiale de cauză. Subliniaţi-le.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ (CAUZALĂ)

C.C.Cz.
A răcit din cauza frigului.

P.v. P.P. P.v.
A răcit[1] / fiindcă i-a fost frig.[2] /

are rol de C.C.Cz. al verbului din regentă.

C.C.Cz.
Este încovoiată de bătrâneţe.

P.N. P.P. P.N.
Este încovoaită[1] / pentru că e bătrână.[2] /

are rol de C.C.Cz. al adjectivului din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care are rol de ***complement circumstanţial de cauză*** pentru un verb sau un adjectiv din regentă se numeşte ***subordonată circumstanţială de cauză (cauzală) (CZ.)***

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele cauzale din următoarele fraze:
Să nu lipseşti, că mă supăr!
Scoală-te deoarece nu eşti bolnav!
Cum vei înţelege de vreme ce nu eşti atent?
Sunt bucuroasă întrucât ai sosit la timp.

Scanned with OKEN Scanner

De aceea nu-i bogată din pricină că este foarte cheltuitoare.
Du-te la doctor dacă eşti bolnavă!
Cum nu cunosc oraşul, atunci te iau cu mine.
Este adevărat că, dacă n-am respectat instrucţiunile, am greşit.
Sunt încântat fiindcă priveliştile sunt minunate şi aerul e foarte curat.
A promovat examenul şi este felicitat fiindcă a învăţat cu sârguinţă.

Observaţii:

1. Subordonata CZ. se poate introduce prin:
   a) *conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale:* ***căci, fiindcă, pentru că, deoarece, întrucât, din cauză că, din pricină că, că*** (cu sensul ***pentru că***), ***dacă*** (cu sensul ***pentru că***).
   b) *adverbul relativ* ***cum*** (cu sensul ***pentru că***)

2. Subordonata CZ. poate avea ***corelative*** în regentă: ***de aceea, atunci.***

3. O regentă poate avea mai multe subordonate CZ.

4. Uneori, elementul de relaţie cu regenta nu se mai repetă la fiecare subordonată CZ.

5. O subordonată CZ. poate avea două sau mai multe regente dacă exprimă cauza a două sau mai multor acţiuni sau însuşiri.

6. Locul cauzalei nu este fix.

7. De regulă, se desparte prin virgulă de regentă indiferent de locul pe care-l ocupă.

8. Uneori, propoziţia cauzală are nuanţe secundare care o apropie de temporală sau de alte circumstanţiale.

9. Pentru a nu fi confundată cu acestea, se recomandă:
   - să *i se pună întrebarea* ***din ce cauză?***
   - să se observe sensul elementului introductiv (caracteristic pentru CZ este ***fiindcă***);
   - să se observe că se întâmplă întâi acţiunea din cauzală şi apoi cea din regentă (legătura cauză – efect.)

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Analizaţi direct pe text frazele de mai jos. Subliniaţi subordonatele cauzale cu creion colorat.

a) „Îşi dădea seama că nu e bine ceea ce face, că au să creadă oamenii că acum, pentru că l-au ales socotitor, şi-a pierdut măsura."
(M. Preda)

b) „Pleci în timpul culesului de cu seară cu un prieten aşa la un noroc, treci din cramă în cramă, şi numai bunul Dumnezeu ştie unde şi cu cine te pomeneşti în zori de zi, căci oriunde soseşti oamenii sunt bucuroşi de oaspeţi şi cu plin te primesc, oriunde ajungi găseşti ori îţi faci prieteni."
(I. Slavici)

Scanned with OKEN Scanner

c) „Îi plăcea să steie, să privească şi să asculte, fiindcă era destul de privit şi destul de auzit, fiindcă Uţa juca cum se joacă la cârciumă şi vorbea cum se vorbeşte în birt, fără multe marafeturi, fără mult înconjur."

(I. Slavici)

d) „Amici adevăraţi nu avea, căci în timpul trecutei sale fericiri întinsese mâna şi îşi deschisese punga numai desfrânaţilor şi linguşitorilor, iar pe oamenii cei oneşti îi tratase cu asprime şi dispreţ, încotro dar întorcea privirile nu vedea decât visele sale cele de aur, ce îndulcise atât de mult trecutul vieţii sale..."

(N. Filimon)

2. Construiţi fraze în care să existe subordonatele învăţate introduse prin conjuncţia subordonatoare dacă. Unde nu e posibil, trasaţi o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

CT:.....

CM:.....

CZ:.....

3. Construiţi cinci fraze în care să existe subordonate CZ. introduse prin conjuncţia subordonatoare fiindcă. Subliniaţi cu culoare subordonatele CZ.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieţi trei fraze în care cel puţin două subordonate CZ. să determine aceeaşi regentă.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

5. Faceţi schema fiecăreia.

6. Construiţi două fraze în care subordonata cauzală să fie intercalată în regenta ei.

.....

.....

.....

7. Contrageţi subordonatele CZ. de mai sus în partea de propoziţie corespunzătoare. Rescrieţi enunţurile.

.....

.....

8. Scrieţi fraze în care propoziţia ... nu mănâncă... să fie subordonată de cel puţin cinci feluri.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Completaţi schema.

Subordonata CZ.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

*Încercuiţi elementul introductiv caracteristic.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP (C.C.S.)

SCHEMĂ RECAPITULATIVĂ

1. Definiţia. *Partea secundară de propoziţie* care determină ***un verb*** sau ***o interjecţie predicativă,*** arătând ***scopul*** acţiunii.

2. Întrebări: ***cu ce scop? în ce scop?***

3. Poate fi exprimat prin:

- ***substantiv sau substitut al acestuia cu prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:***
  Hai <u>la cumpărături</u>.
  Munceşte <u>pentru câştig</u>.
  Am consultat <u>pentru aceasta</u> pe mulţi cunoscători.
- ***verb la***
  - ***infinitiv:***
    Venim la şcoală <u>pentru a învăţa</u>.
  - ***supin:***
    Umblă <u>după cerşit</u>.
    Pleacă zilnic <u>la pescuit</u>.

Prepoziţiile frecvente, relativ specifice, sunt: ***pentru*** şi ***spre.***

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Scrieţi cinci propoziţii în care să existe complemente circumstanţiale de scop exprimate prin diferite părţi de vorbire. Subliniaţi-le şi analizaţi-le.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

2. Subliniaţi şi analizaţi complementele circumstanţiale de scop din:

a) Tuşi spre a-şi drege glasul.

. . . . . .

b) A cutreierat lunca spre a admira frumuseţile ei.

. . . . . .

c) Au ieşit la poartă pentru întâmpinarea rudelor.

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

d) I-a chemat cu scopul de a-i îndemna la învăţătură.

.....

e) I-a mobilizat în vederea pregătirii spectacolului.

.....

f) Plecăm la munte pentru a ne odihni şi pentru a ne desfăta privirile cu privelişti încântătoare.

.....

.....

3. Scrieţi câte trei propoziţii în care construcţiile spre a creşte, la târguieli, pentru a trece, la vânat, la strâns să aibă funcţie de complemente circumstanţiale de scop.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CUNOŞTINŢE NOI

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP (FINALĂ)

C.C.S.
Venim la şcoală pentru învăţătură.

P.v. P.P. P.v.
Venim la şcoală[1] / (să) învăţăm.[2] /

are rol de C.C.S. al verbului din regentă

Scanned with OKEN Scanner

C.C.S.
Facem sport pentru sănătatea noastră.

P.v. P.P. P.N.
Facem sport /ca să fim sănătoşi./[1][2]

are rol de C.C.S. al verbului din regentă.

C.C.S.
Hai la prins peşte.

P.v. P.v.
Hai /să prindem peşte/[1][2]

are rol de C.C.S. al interjecţiei din regentă

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care are rol de complement circumstanţial de scop pe lângă un verb sau o interjecţie predicativă din propoziţia regentă se numeşte ***subordonată circumstanţială de scop (finală) (CS.), (F).***

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele finale din următoarele fraze.

A venit bunica să-i supravegheze pe nepoţi.

Trebuie cu toţii să luptăm ca să apărăm integritatea teritorială şi morală a ţării.

Învăţăm pentru ca să ne putem descurca în viaţă.

S-a dus de s-a spălat pe mâini înainte de masă şi de şi-a schimbat ţinuta vestimentară.

Du-te de te culcă!

S-ar duce de s-ar culca.

De aceea nu-l scăpau din ochi ca nu cumva să facă vreo poznă.

Într-adins l-a certat să nu cumva să se obişnuiască cu lenea.

Ca să nu faci vreo prostie, te supraveghez pas cu pas.

Observaţii:

1. Subordonatele CS. se pot introduce în frază prin *conjuncţii* sau *locuţiuni conjuncţionale:* ***să, ca să, ca... să, de,*** *(cu sensul* ***ca să)*** ***pentru ca să, ca nu cumva să, să nu cumva.***

2. O regentă poate avea mai multe ***subordonate finale.***

3. O subordonată finală poate avea ***corelative adverbiale*** în regentă: ***de aceea, pentru aceea, într-adins.***

4. Locul subordonatei finale nu este fix.

5. Când este aşezată înaintea regentei, se desparte, de regulă, prin virgulă.

Când este aşezată după regentă, se desparte de aceasta numai când nu se insistă asupra ei.

6. Modurile verbului predicativ din subordonata finală sunt:
- conjunctivul
- imperativul
- condiţional-optativul.

7. Fiindcă acţiunea din regentă se îndeplineşte în scopul realizării acţiunii din subordonata finală, ordinea acţiunilor este: întâi, acţiunea din regentă şi apoi, cea din subordonată (invers decât la subordonata CZ.)

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Scrieți cinci fraze în care să existe cel puțin o subordonată finală. Subliniați-o cu culoare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Construiți fraze în care tipurile de subordonate învățate să fie introduse, pe rând, prin conjuncția subordonatoare să. Unde nu e posibil, trasați o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

CT:.....

CM:.....

CZ:.....

CS:.....

3. Alcătuiți trei fraze în care subordonata finală să se afle înaintea regentei.

.....

.....

.....

4. Alcătuiți trei fraze în care regenta să aibă mai multe subordonate finale.

.....

.....

.....

.....

5. Analizați frazele de mai jos, realizând și schema fiecăreia.

a) Fiindcă o iubea așa de tare și fiindcă trebuia s-o uite cât mai grabnic, s-a dus departe ca să n-o mai vadă, să se piardă prin lume și să n-o mai știe.

b) Pentru că era timid, Dinu nu putea să reziste atâtor priviri care îl săgetau parcă și lăsa capul în jos ca să-și ascundă roșeața obrajilor.

Scanned with OKEN Scanner

c) Când se culcau toţi ai casei şi în liniştea nopţii gândurile ei zburau nestingherite de zgomotele lumii, ea îl urmărea cu ochii minţii şi îl vedea studiind ca să-şi termine facultatea şi să-şi poată întemeia o familie.

Schemele:

a) | b) | c)

6. Subliniaţi cu culoare subordonatele finale din:

a) „Şi mam'mare se hotărâşte să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se întâmple ceva puişorului."

(I.L. Caragiale)

b) „Nu vei zâmbi cum saltă-n vânt
Ardun al tău în alb veşmânt;
Şi ca să simţi sosirea lui
Mai mult de-acum tu n-o să pui,
Urechea la pământ"

(G. Coşbuc)

c) „Din tronul lui de piatră bătrânul preot vede
Şi-n vânturi el ridică adâncul glas de-aramă,
Pe soare să-l oprească el noaptea o recheamă.
Furtunelor dă zborul, pământul de-l distramă..."

(M. Eminescu)

7. Completaţi fişa:

Subordonata CS.(F.)

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

* Încercuiţi elementul introductiv caracteristic.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ

C.C.CT.
În caz de necesitate voi lua măsuri.

arată condiţia de a cărei îndeplinire depinde acţiunea verbului determinat, este complement circumstanţial condiţional. (C.C.CŢ.)

P.N. P.v. P.P.
Dacă va fi necesar,[1]/ voi lua măsuri.[2]/

are rol de C.C.CŢ. al verbului din regentă (cu ce condiţie voi lua?)

C.C.CŢ.
În locul tău, eu m-aş fi lăsat păgubaş.

P.N. P.v. P.P.
Dacă eram în locul tău,[1]/ eu m-aş fi lăsat păgubaş.[2]/

are rol de C.C.CŢ. al verbului din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care arată o ***condiţie*** (o ipoteză) de a cărei îndeplinire depinde realizarea acţiunii sau a însuşirii exprimate în regentă se numeşte ***subordonată condiţională (CŢ).***

Ea corespunde unui complement circumstanţial condiţional (C.C.CŢ.)

Întrebarea: ***cu ce condiţie?***

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele condiţionale din frazele de mai jos:

Dacă v-aţi hotărî să mergeţi cu noi, am fi bucuroşi.
De-mi vei aduce medicamentul cerut, atunci mă voi însănătoşi.
Vino la mine că, de unde nu, mă supăr.
Să am eu aşa noroc, apoi tare fericit aş fi.
În caz că pleci devreme, trezeşte-mă.
Când ţi-aş satisface toate capriciile tale, apoi aş sărăci.
Dacă vii şi mă aştepţi, ne vom întâlni.
Vin decât dacă mă rogi. Vin numai dacă mă rogi. Vin dar dacă mă rogi.
Dacă ai obiecţii, vorbeşte! Ai obiecţii, vorbeşte!

Observaţii:

1. Subordonata CŢ. se poate introduce prin:
   a) ***conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale: dacă, de*** (cu sensul ***dacă***), ***să*** (cu sensul ***dacă***), ***în caz că***.
   b) ***adverbele: când*** (CŢ. are nuanţă temporală) şi ***de unde*** (cu sensul ***dacă***)
   c) Uneori cuvântul de legătură lipseşte, dar se subînţelege.
2. Uneori are *corelative adverbele:* ***atunci, apoi***.
3. O regentă poate avea mai multe subordonate CŢ.
4. Acţiunea propoziţiei regente şi acţiunea subordonatei CŢ. sunt ***nerealizate***, dar ***realizabile***.

Scanned with OKEN Scanner

5. Caracterul restrictiv al unei condiții este accentuat prin adverbele ***numai, decât, dar*** care fac parte din regentă.

6. De regulă, se desparte de regentă prin virgulă indiferent de locul pe care îl ocupă.

EXERCIȚII APLICATIVE

1. Analizați frazele de mai jos. Subliniați cu culoare subordonatele CT.

a) „De-ar fi să-ți împărțești odată
Tu bogățiile ce ai,
Din toate darurile tale,
Ți-aș cere-o lacrimă să-mi dai"

(O. Goga)

b) „Dar dacă n-ai nici o părere, în astfel de împrejurări, când mai toată lumea are o părere, ești în primejdie să superi pe oricine are una."

(I. L. Caragiale)

c) De ești om bun, apropie-te de casa mea, de ești rău, depărtează-te degrabă căci am o cățeluşă pe care o cheamă Azorica şi praf te face dacă te simte hain.

(P. Ispirescu)

d) „De-aş trăi cât lumea-ntreagă
Gândul meu la tine, dragă,
Vecinic, vecinic va zbura."

(V. Alecsandri)

2. Construiți fraze în care să existe tipurile de subordonate învățate introduse prin conjuncția subordonatoare dacă. Unde nu e posibil, trasați o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

CT:.....

CM:.....

CZ:.....

CS:.....

CȚ:.....

3. Identificați subordonatele din următoarele fraze:

În caz că este nevoie, apelează la mine.
În cazul în care este nevoie apelează la mine.
Ai ceva de spus, spune acum!
Spune acum ce ai de spus.

Scanned with OKEN Scanner

M-aş bucura să vii şi tu.
Mă bucur că ai venit.
Îţi mulţumesc pentru că ai venit.
Se pregăteşte să plece.
Să fi plecat de ieri, aş fi suferit grozav.

4. Construiţi fraze după următoarele scheme.

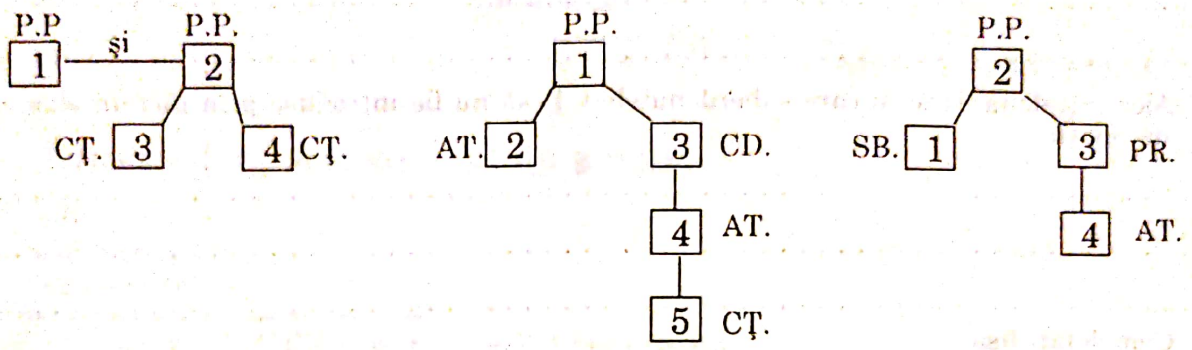

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Rescrieţi subordonatele CŢ şi caracterizaţi-le după toate criteriile:

a) „Întâlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică când îi va întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dânşii de la Dumnezeu va fi groaznică."

(I. Slavici)

.....

.....

b) Ştiţi prea bine, că dacă voi vă duceţi la şcoală, nici vorbă nu poate fi ca eu să rămân aici ori să mă duc în altă parte.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

6. Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele care alcătuiesc subordonatele CŢ de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Alcătuiţi două fraze în care subordonatele CŢ. să nu fie introduse prin nici un element de relaţie.

.....

.....

.....

8. Completaţi fişa:

Subordonata CŢ.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

* Însemnaţi elementul de relaţie caracteristic.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ

[*concesie* = îngăduinţă, trecere cu vederea, renunţare la ceva în folosul altuia]

C.C.Cv.

Cu toată supărarea, el tot a venit.

locuţ. prepoz. + s. | arată obiectul care ar fi putut împiedica acţiunea, dar nu o face (îi face o concesie), este complement circumstanţial concesiv (C.C.Cv.)

Scanned with OKEN Scanner

P.N. P.v. P.P.
Deşi era supărat,[1]/ el tot a venit.[2]/

are rol de C.C.Cv. al verbului din regentă.

P.N. P.P. P.v.
Echipa a ieşit victorioasă[1]/ cu toate că a jucat slab.[2]/

(deşi, chit că, chiar dacă, chiar de, măcar că)

are rol de C.C.Cv. al adjectivului din regentă.

P.v. P.v. P.P.
Oricât a dorit aceasta,[1]/ tot nu a reuşit.[2]/

(deşi, chit că, chiar dacă, cu toate că)

are rol de C.C.Cv. pentru verbul din regentă.

P.v. P.v. P.P.
Deşi ai multe cărţi,[1]/ na-o şi pe aceasta.[2]/

are rol de C.C.Cv. pentru interjecţia predicativă din regentă.

P.v. P.v. P.P.
Fără să înveţe prea mult,[1]/ s-a descurcat.[2]/

are rol de C.C.Cv pentru verbul din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care arată o ***împrejurare*** care ar fi putut împiedica, dar nu împiedică, (îi face o concesie) acţiunea sau existenţa însuşirii exprimate în regentă se numeşte ***propoziţie subordonată concesivă (CV.).***

Ea are rol de complement circumstanţial concesiv pe lângă un verb, un adjectiv sau o interjecţie predicativă din regentă.

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele CV. din frazele:

Chiar dacă era în vârstă, participa activ la activităţile obşteşti.
Am venit, când de fapt trebuia să nu vin.
De bine ce am venit, trebuie să plec.
Nici dacă plouă, nu stau acasă.
Să nu-l certaţi, orice greşeală ar face.
Oricât aş dori, nu pot participa la olimpiadă.
Chiar să mă fi durut tot corpul, tot alergam.
Cu toate că ora e târzie, ea nu pleacă.
Orice s-ar întâmpla, plecăm în excursie.
Indiferent ce s-ar întâmpla, ne vizităm prietenii.
Chiar de n-ai chef de mine, eu tot vin.
N-ai chef de mine, eu tot vin.
Ucide-mă, tot nu-ţi spun.
Fie cum o fi, o iau.

Scanned with OKEN Scanner

Fie ce-o fi, eu o iau.
Dacă auzi cumva zgomot, să nu te sperii.
Deşi iarnă, nu a nins până acum. (lipseşte „a fi" predicativ)
Deşi mai puternic, nu a învins. (lipseşte „a fi" copulativ)
Să stărui oricât, tot nu primeşte sfaturile tale.
Şi chiar de-ar fi să sufăr, eu tot nu fac ce ziceţi voi.
De-ar mai fi el tânăr, tot nu l-aş alege.
Ea, că-i bolnavă, şi tot munceşte.
Eu, că-s sănătos, totuşi nu muncesc.
Nu plec, nici dacă mă rogi.
Oricâţi cunoscuţi ai avea, oricâte vorbe frumoase ţi-ar spune, nu ai totuşi prieteni.

Observaţii:

1. Subordonata CV. poate fi introdusă prin:
   a) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:* ***deşi, că, dacă, de, să*** (toate cu sensul ***deşi***) ***cu toate că, măcar că, măcar de, măcar să, chiar de, chiar dacă, chiar să, şi chiar, şi dacă, şi chiar să, şi chiar dacă, indiferent că, indiferent dacă, nici dacă.***
   b) *pronume sau adjective pronominale nehotărâte:* ***orice, oricare, oricâte, oricâţi.***
   c) *adverbe relative:* ***cât, oricât, oricum.***
2. Uneori, elementul de relaţie poate lipsi, dar se subînţelege din intonaţie.
3. Câteodată apare în raport de juxtapunere cu o subordonată condiţională (Vrei, nu vrei, tot vin), alteori cu o predicativă sau cu o subiectivă (Fie ce-o fi, eu mă antrenez; Fie cum o fi, eu plec la munte).
4. O regentă poate avea mai multe subordonate CV.
5. Propoziţia regentă a subordonatei CV. exprimă o altă acţiune decât aceea la care ne-am fi aşteptat.
6. Are ***corelative*** în regentă ***adverbele: tot, totuşi, şi tot.***
7. Are topică liberă (nu e fixă).
8. De regulă, se desparte prin virgulă de regenta ei.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Analizaţi frazele direct pe text şi subliniaţi cu culoare subordonatele CV.

a) „Şi-oricât de amărâţi să fim,
Nu-i bine să ne dezlipim
De cel ce vieţile ne-a dat!

(G. Coşbuc)

b) „Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoşi să fiţi, nu veţi scăpa
Nici în mormânt"

(G. Coşbuc)

c) „Cu toate că Niculaie dăduse toată ziua cu furca la spatele maşinii şi se simţea zobit de oboseală, când să făcu linişte deplină peste sat el

Scanned with OKEN Scanner

deschise din nou ochii lângă spinarea tatălui său şi, ca şi data trecută când se hotărâse plecarea lui Achim la Bucureşti, bucuria îi luă cu mâna oboseala şi rămase treaz, cu privirea deschisă spre stelele de pe cer."

(M. Preda)

2. Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate în ultimul text.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

3. Construiţi fraze după schemele de mai jos:

a)

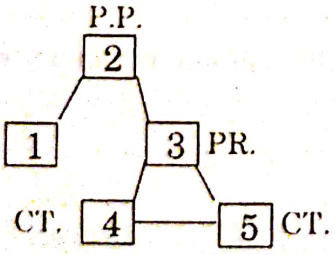

b)

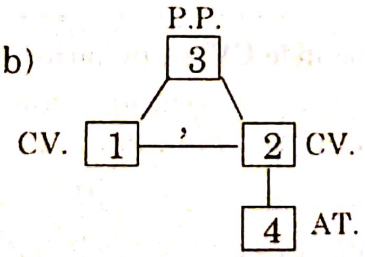

c)

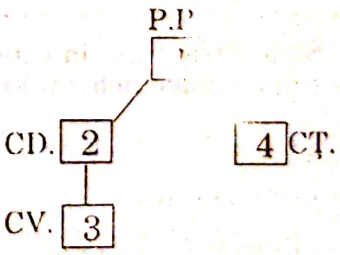

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Scanned with OKEN Scanner

4. Scrieţi trei fraze în care subordonatele CV. să nu fie introduse prin elemente de relaţie.

.....

.....

.....

.....

5. Alcătuiţi trei fraze în care să existe cel puţin câte o subordonată CV. introdusă prin conjuncţia subordonatoare caracteristică, deşi.

.....

.....

.....

.....

6. Demonstraţi prin cinci exemple că subordonata CV. poate fi introdusă prin locuţiuni conjuncţionale.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Scrieţi trei fraze în care subordonatele CV. să fie introduse prin pronume sau adjective pronominale nehotărâte.

.....

.....

.....

.....

8. Completaţi fişa:

Subordonata CV.

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

0	1	2	3	4
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

*Însemnaţi elementul introductiv caracteristic.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ

[**consecutiv, -ă,** adj. = care urmează fără întrerupere.
urmare, subst. = consecinţă.]

C.C.Cns.
Munceşte până la epuizare.
arată urmarea (consecinţa) acţiunii → este complement circumstanţial consecutiv (C.C.Cns.)

P.v. P.P. P.v.
Munceşte,[1]/ (încât) se epuizează.[2]/
are rol de C.C.Cns. al verbului din regentă.

Este destul de inteligentă pentru a înţelege.
↓ arată consecinţa însuşirii.

P.N. P.P. P.v.
Este destul de inteligentă[1]/, (aşa încât) să înţeleagă.[2]/
are rol de C.C.Cns al adj. din regentă.

C.C.Cns.
S-au certat mult, adresându-şi injurii.
↓ determină adv. din regentă

P.v. P.P. P.v.
S-au certat atât de mult[1]/ (încât) şi-au adresat injurii[2]./
are rol de C.C.Cns. al adv. din regentă.

Definiţia: *Propoziţia subordonată* care arată ***rezultatul (urmarea)*** unei acţiuni sau a unei însuşiri din regentă se numeşte ***propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă (CNS.)***

Scanned with OKEN Scanner

1. Folosindu-vă de definiţie, identificaţi subordonatele CNS. din frazele de mai jos:

Era aşa de supărat, că nu-i ardea să mănânce.
Era prea furios, ca să mai poată să fie politicos.
Ascunsese aşa de bine scrisoarea, cât să n-o găsească nimeni.
A mâncat atât de mult, de s-a îmbolnăvit.
Mergea aşa de repede, astfel încât nu te puteai ţine după el.

Observaţii:

1. Subordonata CNS. poate fi introdusă prin: *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:* ***încât*** (conjuncţie caracteristică), ***că, să, ca să, de*** (toate cu sensul ***încât***), ***aşa încât, astfel încât, aşa că, cât să, decât să.***

2. Are în regentă ***elemente corelative: astfel, aşa, atât, destul, prea, în aşa fel, până într-atât, până acolo.***

3. Subordonata CNS. stă după regentă şi se desparte de aceasta prin virgulă.

4. Pentru a nu fi confundată cu alte subordonate circumstanţiale, înlocuiţi elementul de relaţie cu conj. ***încât*** care introduce numai CNS.

EXERCIŢII APLICATIVE

1. Analizaţi frazele şi subliniaţi cu culoare subordonatele CNS.

a) „Ştiu c-ai depăşit adesea dreptul dat de o solie;
C-ai căutat, aci, să zdruncini scaunul din temelie;
Că te-ai dus chiar până-acolo să dai mână de-ajutor
Ucigaşilor ce-asupră-mi încercat-au un omor."

(Al. Davila)

b) „Şi-nălţând a doua oară sabia, răcni aşa de cumplit, încât mazurii, înfricoşaţi, smuciră frâiele şi se năpustiră pe poartă"

(M. Sadoveanu)

c) „Dar vine o vreme când Natura te soarbe cu atâta putere neîndurată în adâncul sălbăticiei sale, încât ţi s-ar părea că sângele tău stricat şi păcătos a fost înlocuit în vinele tale cu sângele de vioaie şi ageră jivină a codrilor"

(C. Hogaş)

d) „La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă."

(M. Eminescu)

e) „Şi când a ajuns acasă era foarte vesel, încât nu ştia baba lui ce l-a găsit, de-i aşa de cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme."

(I. Creangă)

2. Construiţi cinci fraze în care subordonatele CNS. să fie introduse prin conjuncţia subordonatoare specifică.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

3. Scrieţi cinci fraze cu subordonate CNS introduse prin locuţiuni conjuncţionale.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Alcătuiţi cinci fraze cu subordonate CNS. care să aibă diferite elemente corelative în regente.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Completaţi spaţiile libere cu corelativele corespunzătoare:

a) S-a dus ..... unde avea treabă.

b) De cum a ajuns la mare, ... a şi sărit în apă.

c) Deşi nu ştia să înoate, ... s-a avântat în larg.

d) Chiar dacă l-am avertizat, el ..... nu a ascultat.

e) Unde e aţa subţire, ... se rupe.

f) A abandonat cursa ..... când se afla la finalul ei.

g) Munceşte şi el ..... cât poate.

h) ..... învaţă, ca să promoveze examenul.

i) Din cauză că a învăţat cu sârguinţă, ... a fost felicitat.

j) Era ..... de înţelept, încât şi-a stăpânit nervii.

k) A ţipat ....., încât nu mai avea voce.

6. Construiţi fraze în care să existe subordonatele studiate introduse prin conjuncţia subordonatoare să. Unde nu e posibil, trasaţi o linie orizontală.

PR:.....

SB:.....

Scanned with OKEN Scanner

AT:.....

CD:.....

CI:.....

CL:.....

CT:.....

CM:.....

CZ:.....

CS:.....

CŢ:.....

CV:.....

CNS:.....

7. Completaţi fişa:

Subordonata CNS

Definiţie:	Elemente regente:	Elemente de relaţie:	Exemple:	Punctuaţie
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
Corelative:	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

*Însemnaţi elementul introductiv caracteristic.

EXERCIŢII RECAPITULATIVE

1. Completaţi spaţiile libere cu adjectivele pronominale de întărire corespunzătoare:

a) Bunicii ..... îi plac poveştile. ..... nepotul îi cere să-i citească.

b) Elevei ..... i s-au cerut lămuriri. Profesoarele ..... n-au fost de acord.

c) Copiii ..... au conceput acest joc. Pe ei ..... îi interesează informatica.

d) Lui ..... i-a plăcut prăjitura. Ea a fost făcută de ..... mama lui.

Scanned with OKEN Scanner

2. Completaţi spaţiile libere cu adjectivele pronominale relative potrivite.

a) Eleva ..... lucrări sunt cele mai bune va fi premiată.

b) Scriitorul ..... operă este accesibilă elevilor este cuprins în programa şcolară.

c) Apreciem pe toţi ..... idei sunt novatoare.

d) Părinţii ..... copii au primit premii au fost felicitaţi.

3. Declinaţi în propoziţii, la singular, <u>şcoala cea nouă</u> şi <u>un copil frumos</u>, la plural.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Scrieţi enunţuri în care cuvântul <u>primăvara</u> să fie, pe rând, subiect, nume predicativ, atribut substantival genitival, atribut substantival prepoziţional, complement direct, complement indirect şi complement circumstanţial de timp.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Formulaţi câte o propoziţie în care adjectivul <u>cuminte</u> să apară, pe rând, la fiecare grad de comparaţie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

6. Scrieţi câte două enunţuri cu predicate verbale exprimate prin locuţiuni verbale şi prin locuţiuni adverbiale predicative.

.....

.....

.....

.....

7. Scrieţi câte o propoziţie cu predicat nominal în care verbul copulativ să fie, pe rând: a rămâne, a se face; a se chema; a părea, a fi, aflate la modul condiţional-optativ, timp perfect.

.....

.....

.....

.....

.....

8. Analizaţi predicatele propoziţiilor de mai sus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Scrieţi ce fel de locuţiuni sunt construcţiile de mai jos şi înlocuiţi-le cu câte un cuvânt sinonim.

cum că =.....

slab la minte =.....

rău de gură =.....

în stare =.....

pe faţă =.....

a lua peste picior =.....

Scanned with OKEN Scanner

a-i părea rău =.....

a-i părea bine =.....

a-i lua urma =.....

în urma =.....

cea de pe urmă= .....

băgare de seamă =.....

10. Alcătuiți cu cinci dintre aceste locuțiuni câte un enunț și scrieți deasupra fiecăreia funcția sintactică.

.....

.....

.....

.....

.....

11. Formulați propoziții enunțiative propriu-zise cu predicat nominal în care numele predicativ să fie exprimat prin substantiv în toate cazurile posibile.

.....

.....

.....

12. Scrieți enunțuri în care un pronume relativ să aibă, pe rând: funcție de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct, complement indirect.

.....

.....

.....

.....

.....

13. Care sunt formele de imperativ ale verbelor?

a zice
- *aspect afirmativ:* .....
- *aspect negativ:* .....

a da
- *aspect afirmativ:* .....
- *aspect negativ:* .....

a face
- *aspect afirmativ:* .....
- *aspect negativ:* .....

a aduce
- *aspect afirmativ:* .....
- *aspect negativ:* .....

Scanned with OKEN Scanner

14. Identificaţi valoarea gramaticală a cuvintelor subliniate scriind sub ele, cu culoare, prescurtat.

a) „De-o vrea pace, pace fie..."
b) „Cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie."
c) „...mă dusei s-o dezleg din pripon..."
d) „Să dea Dumnezeu tot anul numai o zi de lucru..."
e) „O, rămâi, rămâi la mine..."
f) I-am adus-o întreagă.
g) Nu-i adevărat.
h) Miroase a peşte.
i) Cartea este a Mariei.
j) Ea a fost la mine.
k) A! bine că ai sosit.

15. Alcătuiţi o propoziţie în care să existe verb la diateza pasivă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, iar complementul de agent să fie exprimat printr-un pronume interogativ. Scrieţi deasupra funcţia verbului.

.....

16. Alcătuiţi o propoziţie în care să existe un verb la diateza reflexivă, modul conjunctiv, timp perfect, persoana a III-a, plural. Scrieţi deasupra funcţia lui sintactică.

.....

17. Analizaţi sintactico-morfologic propoziţia: *Fetiţa nu s-a mişcat din locul ei.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

18. Se dă fraza:

„Şi dacă ramuri bat în geam
Şi se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Şi-ncet să te apropii".

(M. Eminescu)

Cerinţe:

a) subliniaţi predicatele şi scrieţi deasupra felul lor;
b) despărţiţi fraza în propoziţii şi scrieţi deasupra felul fiecăreia;
c) analizaţi toate substantivele;
d) contrageţi propoziţiile subordonate în părţi de propoziţie corespunzătoare şi scrieţi propoziţia obţinută.
e) analizaţi atributele din noul enunţ.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. Se dă fraza:

„Se ştie că forma sub care se anunţă şarlatanii este în genere cea mai atrăgătoare, prin urmare e acolo mai frumoasă unde scopul e mai urât şi nimic nu înfrumuseţează mai mult şi fireşte că şi era trebuinţă – decât tocmai răul, minciuna, decadenţa – şi nu e nici o cauză atât de rea, care să nu găsească apărătorii ei fireşti."

(M. Eminescu)

Se cere:

a) analiza frazei urmând toate etapele, direct pe text, folosind creionul colorat;
b) scrieţi cum s-au format cuvintele atrăgătoare şi înfrumuseţează; care este structura lor;
c) alcătuiţi familia lexicală a cuvântului a apăra (minimum cinci cuvinte);
d) despărţiţi în silabe substantivele.
e) analizaţi sintactico-morfologic cuvintele care alcătuiesc ultima propoziţie a frazei.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

20. Descoperiţi greşelile şi rescrieţi corect enunţurile de mai jos:

a) Fără afecţiune şi grija care leo poartă părinţii mulţi copii aş fi nefericiţi.

b) Vorbeşte într-una şi accentuiază cuvintele care mile spune.

c) Am fost conmesean cu un connaţional.

d) Înnainte înnotam la apă mică de frică să nu mă înnec.

e) Pe ne aşteptate au apărut multe terenuri înpădurite.

f) Nu mil închipui spunându-mi vorbe grele.

g) Dintre ce-i optisprezece nu mai unul î-mi e ne cunoscut.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

21. Scrieţi câte un enunţ cu următorele construcţii: mi-l, care-i, aducându-mi-l, m-ai întrebat, duce-m-aş, săi, să-i, nul, nu-l.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

22. Se dă fraza:

„Auzisem eu din oameni, că dacă vrei să nu te muşte câinii şi să te lase în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ şi să-i laşi să

Scanned with OKEN Scanner

te latre cât le place fără să te urneşti din loc, căci ei bat cât bat, şi de la o vreme te părăsesc şi se duc".

(I. Creangă)

Cerinţe:

a) rescrieţi numai propoziţiile subordonate şi caracterizaţi-le după toate criteriile.
b) contrageţi subordonata „cât le place" în partea de propoziţie corespunzătoare.
c) realizaţi schema frazei.
d) analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate.

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

23. Construiţi fraze în care propoziţia să spui adevărul să ilustreze cel puţin cinci tipuri de subordonate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

24. Dezvoltaţi părţile de propoziţie subliniate în propoziţii subordonate corespunzătoare. Identificaţi felul acestora:

a) Cinstea înseamnă virtute.
b) Excursia făcută a fost foarte interesantă.
c) I-a povestit aceasta colegei sale.
d) S-a întristat din cauza supărării mele.
e) S-a mirat de supărarea mea.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

25. Contrageţi subordonatele din frazele de mai jos în părţi de propoziţie corespunzătoare. Rescrieţi enunţurile.

a) „A cere cuiva să fie erou în împrejurările josnice ale unei societăţi decăzute îi ca şi cum ai cere unui vultur închis într-o odăiţă să zboare la o mie de metri deasupra pământului."

(N. Iorga)

.....

.....

b) „Strânge repede ce mai ai, până când va veni baba şi să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile care este în Borca."

(după I. Creangă)

.....

.....

26. Analizaţi pronumele şi adjectivele pronominale din:

a) „Dacă ar auzi pe altcineva vorbind de mine în felul acesta ar sări la el."

(Z. Stancu)

b) „Şi ne-o da această învăţătură nu pentru că trebuia şi i se plătea, dar pentru că avea un prisos de bunătate în el şi pentru că în acest suflet era ceva din credinţa şi din curăţenia unui apostol."

(M. Sadoveanu)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

27. Alcătuiți câte două enunțuri în care cuvintele acesta și aceasta să aibă alte valori gramaticale decât în textele de mai sus.

.....

.....

.....

.....

28. Explicați prin ce procedeu s-au format cuvintele altcineva, credința și curățenia. Identificați părțile componente.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

29. Construiți câte o propoziție în care un pronume personal să se afle, pe rând, în cazurile genitiv, dativ și acuzativ. Scrieți deasupra funcția lui sintactică.

.....

.....

.....

30. Alcătuiți câte un enunț în care cuvântul cel să aibă toate valorile gramaticale posibile.

.....

.....

.....

31. Încercuiți răspunsurile corecte din următoarele situații:

1. Se scrie corect:
   a) desbina, desmembra, desonora;
   b) dezbina, dezmembra, dezonora;
   c) răsboi, răsgândit, răsvrătit;
   d) război, răzgândit, răzvrătit.
2. Propoziția subordonată predicativă are ca element regent:
   a) un verb predicativ la orice diateză;
   b) un verb impersonal;
   c) un verb copulativ.
3. În cazul propoziției subordonate consecutive (CNS), virgula:
   a) nu se folosește niciodată;
   b) se folosește în toate situațiile;
   c) se folosește, indiferent de locul său, dacă vorbitorul nu insistă pe înțelesul subordonatei;
   d) se folosește când se află după regentă.

Scanned with OKEN Scanner

4. În cazul propoziţiei subordonate subiective, virgula:
   a) nu se foloseşte niciodată;
   b) se foloseşte când precede regenta;
   c) se foloseşte când stă după regentă.

5. Propoziţiile subordonate subiective (SB.) sunt cerute de următoarele elemente regente:
   a) verbe predicative personale, impersonale, expresii verbale impersonale, adverbe sau locuţiuni adverbiale predicative;
   b) interjecţii predicative;
   c) substantive sau substitute ale acestora.

SFATURI GENERALE

În vederea susţinerii oricărui examen la limba română e necesar:

1. Să repetaţi toate capitolele studiate: ***fonetică, vocabular, morfologie*** şi ***sintaxă*** în toţi anii gimnaziali.

2. După scrierea subiectelor pe tablă, citiţi-le cu atenţie, liniştiţi-vă emoţiile şi apoi ***copiaţi***-le cu mare grijă!
Verificaţi să nu fi omis vreun cuvânt!

3. Dacă vi se cere să analizaţi sintactic fraze, ***citiţi***-le de mai multe ori ca să le înţelegeţi sensul.

4. ***Folosiţi ciorna!*** Pe ea scrieţi fiecare frază şi analizaţi-o fără să săriţi peste vreo etapă (sublinierea predicatelor, încercuirea elementelor subordonatoare, închiderea în dreptunghi a celor coordonatoare, delimitarea propoziţiilor, numerotarea lor în ordinea predicatelor, stabilirea felului propoziţiilor (întâi cele principale) şi a relaţiilor fiecăreia cu celelalte propoziţii).
Realizaţi schema pe ciornă pentru a observa corect raporturile dintre propoziţii.

5. Dacă aveţi nesiguranţă la stabilirea felului predicatelor, aflaţi întâi subiectul şi observaţi dacă predicatul arată acţiunea subiectului (este P.V.) sau dacă arată caracteristica acestuia (P.N.).
Este posibil ca predicatul să fie incomplet exprimat sau să lipsească (dar se subînţelege).
În asemenea situaţii, pe ciornă, scrieţi la locul potrivit ce lipseşte.
Procedaţi la fel şi când lipsesc elementele de relaţie:
Elementul de relaţie ***nu ocupă totdeauna primul loc*** în propoziţia pe care o introduce.
Pot exista ***conjuncţii coordonatoare cu valoare narativă*** (leagă fraza în care apar cu fraza precedentă din text).

6. ***Pe foaia de examen:***
   a) Scrieţi numai ***ce vi se cere***.
   b) La analiza frazei, predicatele se scriu unele sub altele şi, în dreptul fiecăruia, felul.

Scanned with OKEN Scanner

c) Se transcrie fiecare propoziţie şi se caracterizează după toate criteriile, arătând şi raporturile cu celelalte propoziţii.

Precizaţi ***cum*** *şi* ***prin ce*** *se realizează raportul de subordonare şi cel de coordonare.*

Model:

Copilul care este cuminte este iubit de cei din jur.

Predicatele:

este cuminte = predicat nominal

este iubit = predicat verbal

P_1: */.../ care este cuminte /.../* = propoziţie subordonată atributivă faţă de P_2, introdusă prin pronumele relativ ***care,*** enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă.

P_2: *Copilul /.../ este iubit de cei din jur.* = propoziţie principală, regentă pentru P_1, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată.

7. Nu faceţi prescurtări în analiză.

8. Pentru a stabili corect felul propoziţiilor subordonate, fiţi atenţi la:

a) elementul regent;
b) sensul (conţinutul) fiecărei propoziţii;
c) părţile de propoziţie prin care pot fi substituite;
d) posibilităţile de înlocuire a cuvintelor de legătură prin altele specifice, păstrându-se sensul comunicării;
e) semnele de punctuaţie;
f) propoziţiile intercalate;
g) construcţiile incidente (ele nu se iau în considerare în analiza frazei).

9. Dacă se cere să analizaţi ***sintactico-morfologic*** sau ***morfologic*** şi ***sintactic*** anumite cuvinte dintr-un text, respectaţi întocmai ordinea indicată prin cerinţă. Citiţi întreaga propoziţie din care face parte cuvântul respectiv pentru a-i stabili rolul în propoziţie.

10. Este posibil ca să fie subliniate, pentru analiză, printr-o linie continuă mai multe cuvinte învecinate care se cer a fi analizate. Stabiliţi pentru fiecare ce parte de propoziţie este şi analizaţi-o independent de celelalte.

11. Dacă nu sunt alte indicaţii privind ordinea de rezolvare, începeţi cu subiectul cel mai bine cunoscut.

12. Atenţie la ortografie. Fiecare greşeală atrage diminuarea notei.

13. Scrieţi citeţ (lizibil).

14. Urmăriţi ceasul, pentru încadrarea în timp.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII APLICATIVE

În vederea exersării acestor sfaturi, procedaţi ca la examen în rezolvarea testelor date în ultimii ani pentru verificarea cunoştinţelor elevilor claselor a VIII-a din municipiul Bucureşti.
– în 1994 –

1. Se dă fraza:

„– Oiţă bârsană,
De eşti năzdrăvană
Şi de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să-i spui lui vrâncean
Şi lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi..."

(Mioriţa)

Cerinţe:

a) subliniaţi predicatele şi precizaţi felul lor;
b) delimitaţi textul în propoziţii şi indicaţi felul acestora, precizând raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
c) analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate;
d) explicaţi semnificaţia folosirii cratimelor din textul dat.

2. Alcătuiţi familia lexicală a cuvântului mână.
3. Găsiţi perechea paronimică a cuvintelor a învesti şi mortar; alcătuiţi câte un enunţ cu cele patru cuvinte.
4. Construiţi trei fraze în care adverbul relativ cum să introducă următoarele propoziţii subordonate: subiectivă, predicativă şi completivă indirectă.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

– în 1995 –

1. Se dă textul:

„Câteva minute mai târziu intră în camera de gardă soldatul care surâsese şi anunţă că la postul lui a apărut un om care nu s-a supus somaţiei şi nici n-a spus cine e şi atunci el l-a împuşcat."

(M. Preda)

Cerinţe:

a) subliniaţi predicatele şi indicaţi felul lor;
b) delimitaţi propoziţiile şi precizaţi felul acestora, indicând raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
c) analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate;
d) alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul lui să aibă altă valoare morfologică decât cea din text.

2. Alcătuiţi enunţuri în care verbul a (se) supune să aibă alte înţelesuri decât cel din textul dat.

3. Daţi sinonimele cuvintelor: sacru, aprig, a îndrăzni.

4. Construiţi o propoziţie în care cuvântul a surâde să fie folosit cu sens figurat.

.....

Scanned with OKEN Scanner

– februarie, 1996 –

1. Se dă textul:

„Dacă el îndrăznea însemna că el ştia ceva care ei nu ştiau şi înfiguraţi să afle acest ceva nou şi nebănuit care apăruse în mijlocul lor, lăsară căruţele fără pază şi începură să se apropie din toate părţile."

(M. Preda)

Cerinţe:

a) identificaţi predicatele şi arătaţi felul lor;
b) transcrieţi din text propoziţiile subordonate şi precizaţi felul lor;
c) analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate.

2. Daţi câte două cuvinte derivate cu sufixe diminutivale şi augmentative; formaţi cu ele enunţuri şi explicaţi valoarea stilistică a derivatelor.

3. Indicaţi sinonimul şi antonimul adjectivului stăpân şi formulaţi câte un enunţ cu fiecare.

4. Alcătuiţi familia lexicală a cuvântului a şti (minimum cinci cuvinte).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

– mai, 1996 –

1. Demonstraţi polisemantismul verbului a ţine, construind cinci enunţuri cu diferitele lui sensuri.

2. Completaţi spaţiile punctate din enunţurile de mai jos cu formele corespunzătoare ale articolului posesiv (genitival) şi ale pronumelui relativ:

a) Elevul, ... caiet a fost corectat de către profesor, a obţinut nota maximă.

b) Elena, ... colegi fuseseră văzuţi în oraş, a participat la serbare.

c) Profesoara, ... creion roşu aproape se tocise, continua să corecteze caietele.

3. Transcrieţi, indicând felul lor, propoziţiile subordonate din fraza următoare:

„Câteva minute mai târziu intră în camera de gardă soldatul care surâsese şi anunţă că la postul lui a apărut un om care nu s-a supus somaţiei şi nici n-a spus cine e şi atunci el l-a împuşcat."

(M. Preda)

4. Analizaţi morfologic şi sintactic cuvintele subliniate.

Observaţie: A fost reluată fraza care s-a dat şi în 1995.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

– februarie, 1997 –

1. Rescrieţi cuvintele derivate cu prefix din următoarea serie: înghesuială, cooperare, învălui, întrevedea, interplanetar, presupunere, precizie, pregeta, restabili, restructura, reteza, destăinui, dezobişnui, suprapunere.

Model: prestabili = pre + stabili.

2. Alcătuiţi câte un enunţ (propoziţie sau frază) în care să folosiţi un sinonim neologic pentru fiecare dintre expresiile: a lua peste picior, din calea-afară, a da de furcă, a da ortul popii, a băga de seamă.

Model: a sta în cumpănă = a ezita

Elevul ezită să intre în clasă.

3. Construiţi câte un enunţ (propoziţie sau frază) cu fiecare dintre următoarele cuvinte: cai/c-ai; va/v-a; al/a-l; ţii/ţi-i; vis/vi-s.

Model: laş /l-aş

Ion s-a purtat ca un laş.
L-aş învăţa multe, dacă ar vrea.

4. Precizaţi felul propoziţiilor subordonate necircumstanţiale, transcriindu-le din textul de mai jos:

„Nu ştiu dacă mai e pe lume vreo ţară al cărei pitoresc să se oglindească aşa de limpede şi de puternic în opera unui artist; ceea ce pot spune e că Grigorescu, înfăţişând cum a înfăţişat, pe pânzele lui, podoabele şi sufletul

Scanned with OKEN Scanner

patriei noastre, a făcut, cu aceasta, neamului nostru unul din acele prețioase daruri care iau loc între puterile active ale unei națiuni."

(Al. Vlahuță)

5. Construiți enunțuri (propoziții sau fraze) în care cuvântul pădure să aibă, pe rând, următoarele funcții sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement direct, complement indirect.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

– mai, 1997 –

1. Construiţi cinci enunţuri în care cuvântul „cap“ să aibă sensuri diferite.

2. Găsiţi adjective neologice corespunzătoare următoarelor definiţii: „care este expus pe scurt“, „care deranjează“, „care se exprimă în cuvinte puţine“, „care a fost prescurtat“, „care se scoală de dimineaţă“, „care a pierdut apă“, „care se sparge uşor“.

3. Completaţi spaţiile punctate din enunţurile de mai jos cu formele corespunzătoare ale adjectivului pronominal de întărire:

a) ..... faptele lui îl recomandă pentru această misiune. b) Au lucrat ei ..... la organizarea expoziţiei. c) Elevii ..... au pregătit serbarea. d) Elevelor, vouă ..... vă revine obligaţia aceasta. e) Domnul profesor efectua ..... acele operaţii. f) Lecţia era făcută de ..... doamna învăţătoare. g) ..... aceste întâmplări constituie ceva neobişnuit.

4. Precizaţi felul propoziţiilor subordonate, transcriindu-le, din textul de mai jos:

„Şi eu cred că mai bine ar fi să-i lăsaţi în plata Domnului, că de temniţă, orice ai face, tot nu scapi.“

(L. Rebreanu)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

– ianuarie, 1998 –

1. Indicaţi câte un sinonim pentru fiecare dintre următoarele cuvinte: anonim, consecinţă, distinct, ideal (adjectiv), imaginaţie, ipocrizie, elogiu, a anticipa, a anula, acut.

2. Construiţi câte un enunţ (propoziţie sau frază) pentru fiecare dintre cuvintele de mai jos, folosite cu formele gramaticale indicate în paranteză: fată – substantiv (singular, genitiv, articulat cu articolul hotărât); ruginiu – adjectiv (antepus substantivului, masculin, plural, nominativ); a fi – verb copulativ (mod conjunctiv, prezent, persoana a II-a, singular, forma negativă); a face – verb (imperativ, persoana a II-a, singular, forma negativă).

3.Dezvoltaţi partea de propoziţie subliniată, din enunţurile de mai jos, în propoziţie secundară corespunzătoare, precizând felul propoziţiei subordonate astfel obţinute:

Harnicul se scoală de dimineaţă. El a rămas neschimbat. Elevul învaţă o poezie. Colegii se miră de curajul meu. Cartea citită în vacanţă a fost interesantă.

4. Se dă textul:

E limpede că, pentru cine nu a înţeles ce înseamnă neprezentarea la test, ideea care se impune este că suntem hotărâţi să dispunem repetarea tuturor probelor.

a) Precizaţi felul propoziţiilor subordonate, transcriindu-le din text.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate în text.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

– mai, 1998 –

1. Construiţi câte două enunţuri (propoziţii sau fraze) cu sensuri diferite, proprii sau figurate, pentru fiecare dintre următoarele cuvinte: notă, jar, subiect, a merge, a sufla.

Model: În sobă arde focul.

Scanned with OKEN Scanner

a arde Nu-mi arde de glumă.

2. Construiţi cinci enunţuri (propoziţii sau fraze) în care pronumele personal (forma la persoana a III-a, singular, masculin) să îndeplinească următoarele funcţii sintactice: subiect, atribut pronominal prepoziţional, complement direct, complement indirect, complement de agent.

3. Completaţi spaţiile punctate cu elementele corelative potrivite enunţurilor date:

a) A ajuns şi el ..... unde se aflau colegii lui.

b) A căzut ..... când se afla la finalul cursei.

c) ..... nu a învăţat, fiindcă a fost bolnav.

d) A alergat ..... de repede, încât a reuşit să câştige concursul.

e) Învaţă şi el ..... cât poate.

4. Se dă textul:

„Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dânsa pe sub streşina casei şi mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând, căci era tocmai lunea, într-o zi de târg."

(I. Creangă)

Se cere:

a) Rescrieţi numai propoziţiile subordonate circumstanţiale existente în text şi precizaţi felul fiecăreia.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate în text.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

I. **VOCABULARUL (LEXICUL)** 3
Actualizarea cunoştinţelor 3
Exerciţii aplicative 6
Cunoştinţe noi (Vocabularul fundamental. Masa vocabularului. Sensul cuvintelor.) 12
Exerciţii aplicative 13

II. **SINTAXA** 18
Propoziţia (Schemă recapitulativă) 18
Exerciţii aplicative 19
Fraza (Schemă recapitulativă) 23
Exerciţii aplicative 25
Legătura dintre propoziţiile subordonate din frază şi părţile de propoziţie 26
Exerciţii aplicative 27
Construcţii incidente 28
Exerciţii aplicative 29
Predicatul (Schemă recapitulativă) 30
Exerciţii aplicative 32
Propoziţia subordonată predicativă 36
Subiectul (Schemă recapitulativă) 39
Exerciţii aplicative 41
Propoziţia subordonată subiectivă 43
Atributul (Schemă recapitulativă) 48
Exerciţii aplicative 50
Propoziţia subordonată atributivă 52
Complementul direct (Schemă recapitulativă) 55
Exerciţii aplicative 56
Propoziţia subordonată completivă directă 58
Complementul indirect (Schemă recapitulativă) 62
Exerciţii aplicative 63
Propoziţia subordonată completivă indirectă 65
Complementul circumstanţial de loc (Schemă recapitulativă) 70
Exerciţii aplicative 70
Propoziţia circumstanţială de loc 72
Complementul circumstanţial de timp (Schemă recapitulativă) 75
Exerciţii aplicative 76
Propoziţia circumstanţială de timp 77
Complementul circumstanţial de mod (Schemă recapitulativă) 81
Exerciţii aplicative 82
Propoziţia circumstanţială de mod 85
Complementul circumstanţial de cauză (Schema recapitulativă) 88
Exerciţii aplicative 89
Propoziţia circumstanţială de cauză 90
Complementul circumstanţial de scop. (Schemă recapitulativă) 94

Scanned with OKEN Scanner

Teste

Exerciţii aplicative 94
Propoziţia circumstanţială de scop 95
Propoziţia circumstanţială condiţională 99
Propoziţia circumstanţială concesivă 102
Propoziţia circumstanţială consecutivă 107
Exerciţii recapitulative 110
Sfaturi generale 121
Exerciţii aplicative 123

Coli tipo: 8,5; Bun de tipar: 1.09.1998
Tiparul executat la
S.C. ROMCARTEXIM S.A.
Tel.: 221.30.16 Fax: 211.27.52
Bucureşti

Scanned with OKEN Scanner

Elaborată în strictă concordanță cu actuala programă școlară, lucrarea se adresează, în primul rând, elevilor claselor a VIII-a, dar și tuturor acelora care se pregătesc pentru examene de capacitate, de admitere în licee, în școli profesionale sau în facultăți și urmărește ca obiective:

- actualizarea și consolidarea cunoștințelor de gramatică dobândite în clasele precedente;
- explicarea și însușirea noțiunilor noi pentru clasa a VIII-a;
- facilitarea însușirii acestora de către toți elevii prin sistematizarea materialului pe lecții și prin abordarea lor schematică;
- sporirea eficienței și densității lecțiilor prin bogatul conținut de exerciții aplicative propuse și prin rezolvarea lor directă;
- dezvoltarea creativității elevilor;
- dezvoltarea și cultivarea vocabularului;
- consolidarea deprinderii de muncă independentă și de studiu individual.

EDITURA ALUTUS-D

Tel: 644.33.20

ISBN: 973-96420-1-2

Scanned with OKEN Scanner